

**R.P.D. Lvdovici Gomes, Episcopi Sarnensis, sacri Palatii
Auditoris, Commentarii in iudiciales regulas Cancellariae**

Gómez, Luis

Lvgdvni, 1557

Regula de non iudicando iuxta formam supplicationis, sed literarum expeditarum, sexdecim habet quæstiones, quibus annectitur elegans utriusque signaturæ compendium, in quo multa de effectu uerborum, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63697](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63697)

QVAERO, quid si eadem die, qua quis moritur, beneficium impetratur, an presumetur eo viuente, an mortuo impetrasse?

SOLVTIO. Vt breuiter hoc dubium restringam, istud cuius videtur decidi ex his, quae dicam in regula de verisimili notitia obitus. in 6. q. & per ea quae scribit Fely. in c. pallo- ralis. in 4. col. de recrip. videlicet quod pro validitate actus, & vt delictum excludatur, ille actus praecedere praesumitur, qui ad validandum actum praecedere debuisset, ex qua eodem modo theoricam hic inferri potest, quod quis in debita post obitum impetrasse praesumitur.

Tamen diligenter aduertendum est, quod Bonifacius vi- uis super hoc quandam extrauagantem ad perpetuam rei me- moriam edidit, quae in lib. bullarum Rotae, coopto secus viridi, c. 152. scripta est, quae incipit, Romani pontificis pro- uidentia, &c. & illa istam quaestionem decidit. Nam ibi Bo- nifac. voluit, quod omnes impetrationes factae, & in pote- rum faciendae, etiam motu proprio, de data eiusdem die obitus, nullius momenti sint, omnes effectus inde sequen- tos annullans. Hoc tamen ibi Bonifa. limitat in beneficiis extra curiam vacantibus locum habere. Secus vero in be- neficiis, quae in Romana curia, vel locis ultra duas lega- dietas a dicta curia, non obstantibus, vacauerint. In quibus impetrationes valere voluit, vt ibi latius prosequitur. Illa- que ex textu praedictae extrauagantis casus noster (quod est perpetuo notandum) deciditur, & limitatur.

**REGVLA DE NON IVDICAN-
DO IYXTA FORMAM SVPLI-
cationis, sed literarum expe-
ditarum.**

ITEM, Cum ante confeccionem literarum gratia apostolica sit informis: voluit, statuit, & ordinauit dominus noster, quod iudices in Rom. curia, & extra eam pro tempore etiam si sint Sanctae Rom. Ecclesiae cardinales, causarum Palatii Apostolici audientes, vel quicumque alij non iuxta supplicationum signatarum, super quibus impetrationibus vel concessionibus, nisi in dicta curia datus fuerit, commissiones iustitiam continentibus per placet vel per iussu Rotae

Romana ecclesia Vicecancellarium, iuxta facultatem super hoc sibi concessam sibi signata, sed iuxta literarum super eisdem impetrationibus & concessionibus consecrarum tenores & formas iudicare debeant: decernens irritum, & c. etsi litera ipsa per præoccupationem, vel aliam minus bene expedita reperiantur, ad illorum quorum interest, instantiam, ad Apostolicam Cancellariam remitti poterunt per eius officiales, quibus huiusmodi tenores & formas restringere conuenit, ad formas debitas reducenda.

PRÆFATIO.

Primus istius regulæ autor Nicolaus Quintus fuit, qui primus omnium regulas iudiciarias, & eas omnes, paucis exceptis, quas hodie habemus, digessit: cum ante ipsum nemo prædecessorum pontificum id egerit: sed ut plurimum quibusdam formulis literarum expeditionem, ac expectatiuas concernentibus contenti fuerant, ut ex eisdem literis adparet: & hæc regula quæ in supplicationibus gratiosis expediendis loquitur, plures alias regulas sustaganeas habet. Nam primi omnium Urbanus Quintus, & Martinus Quintus expeditionem literarum, etiam in expectatiuis necessariam esse statuerunt, volentes, acceptationes ante literarum expeditionem factas, nullius esse momenti, ut in eorum regulis patet, cum ante acceptatio & prouisio cum sola supplicatione valebat, literis non expeditis, ut ex decis. Bisigneti. 4. in tit. de concess. præben. adparet. Et hoc idem ad commisiones, quod iurisdictionem non tribuerent, literis super gratiis non expeditis, Nicolaus Quintus extendit. Quem in hoc sequuti sunt omnes posteriores pontifices, ut in eorum regulis cauetur. Et quod hic generaliter de literis beneficalibus expediendis statutum est, idem in dispensationibus inferius in regula 53. determinatum reperitur. Et eodem modo sequentia & executoriales literarum expeditionem requirunt, ut in regula sexagesima nona adparet. De quibus omnibus regulis simul hic tractabo, ex quo, eandem materiam conuenient. Et licet ista regula per omnes ferè pontifices fuerit, prout iacet, innouata: Hadrianus tamen VI. quædam in ea, prout etiam in aliis dubitationis tollendæ causa, addidit. In primis in proœmio ista verba addidit (Cum ante consecrationem literarum gratia pApostolica sit informis,

Dper hoc designans finalem rationem regula. Hoc enim in aliis regulis non erat: tamen à decisione Rotæ 19. circa concess. præben. in nouis, accepit. Secundò addidit ista verba (Nisi in curia duntaxat sint commissiões iustitiarum continentes.) Quasi velit quod in curia Romana iudicetur secundum commissiões, etiam sine literarum expeditione, dum contineant commissiõnem iustitiarum, & signentur per litteras, vel per Vicecancellarium. Tertiò addidit, (decretum irritans) quod in aliis regulis non erat. Tamen Rota non per tenuit sententiam latam contra regulam productam esse nullam, etiam si in ea non fuerit clausula annullandi decreti: quia satis est legem prohibere, ne aliquid fiat. Nemo enim omnis lex præceptiua decretum irritans habere dicitur, ut tant Moder. in l. non dubium. C. de legib. & in l. nemo potest. de leg. 1. Sed de his satis. Ad quæstionem veniamus.

QVÆSTIO PRIMA.

QVAERO, an regula ista concursum, similitudinem vel consonantiam cum iure communi habeat, et sit contra ius commune?

SOLVTIO. Ista quæstio multum necessaria est, quia decisione ipsius, in decursu materiæ plures difficultates decidi poterunt. Nam si regula ista cum iure communi concordat, fauorabilis, & extendenda erit. Si verò contra commune, strictam interpretationem recipiet. Et ideo veritas adpareat, omnis ambagibus, concludendum est, utrum regulam istam in aliquibus iuris communis consuetudinibus sum habere. De quo etiam aliquid inferius dicam in quæstione, an habeat locum in motu proprio.

Tamen nunc pro ista opinione in primis faciunt etiam tradit Bal. in l. humanum. circa. fi. C. de legib. Quem deinde sequitur Fely. in c. eam te. in 3. col. de rescrip. Vbi voluit, quod papa literarum expeditionem requirere, ut de illa compossit. Nam de iure communi gratia sub quadam tacita conditione, si literæ expediatur, concedi videtur, ut dicit Egid. conf. 24. in 3. col. vers. & puto, &c. Nam per expeditionem forma & perfectio gratiæ datur, ut dicit decisio Rotæ titu. de rescript. in nouis. repetita per Egid. decisione 7. Et licet quo ad esse ipsius gratiæ scriptura non requiratur, tamen quo ad probationem necessaria est, ut dicunt communiter doct. in rubr. de constit. Et ultra ipsos rationes

opinionis redditur per Egid. decis. 609. incipi. impetrans, A
 &c. Quia sola supplicatio, ex eo concludenter non probat
 ius alicui competere: quia fortè quādo literæ expediti de-
 bent, Cancellariæ officiales clausulas supplicationis ali-
 ter extendēt, vel restringēt, & fortè super tali supplicatio-
 ne literas non dabunt: quia, vt experiētia docet, plures sup-
 plicationes expediti non possunt: quia fortè in eis aliqua
 clausula, quæ contra stylum sunt, ponuntur. Et ideo ante-
 quam hoc expediamus, supplicatio non videtur certitudi-
 nem continere: & propterea gratia per solam supplicatio-
 nem informis per Rotam appellari solet, vt patet decis. 19.
 de concess. præben. in nouis. Sic etiam videmus, quòd in-
 trans possessionē beneficij, literis non expeditis, licet ha-
 beat supplicationē, omne ius perdit, vt dicit Fely. in c. ve-
 niens. in 2. col. de accus. & est tex. in extrauag. iniuncta. A. B
 lias frustra papa in cancellaria tot officiales poneret, dans
 illis formam per suas regulas expediendi, si sola supplica-
 tio sine expeditione valeret, vt dicit Egid. in cōs. 34. Requi-
 ritur igitur expeditio literarū, quia per illas omne dubium
 tollitur, & gratia digesta, & habere totaliter perfectionem
 suam dicitur, vt tradit Oldr. in cōs. 324. incip. factum tale
 est. Dominus noster, &c. in 2. col. vers. quarto, circa renun-
 tiationem, &c. Nam sola supplicatio adhuc in vtero existe-
 re dicitur, donec per expeditionem literarum in mundum
 producat, vt dicebat Bal. per l. contractus. C. de fide in-
 strum. & reassumunt Moderni Bononien. rep. rubric. C. de
 proba. in 13. col. facit dictum Ange. in l. bene à Zenone. C.
 de quadri. præscrip. de quo mentionem feci in tracta. bre-
 uium. num. 4. Inde euenit, quòd Rota sepissime, temporibus
 meis, in pluribus causis voluit, excipientem, seu dan-
 tem de iure tertij per solam supplicationem ius clarum,
 neque liquidum producere, donec literæ expeditæ sint:
 quia in expeditione veritas concessorum discutitur. Nam
 aliquādo videmus, quòd supplicatio expediti non potest.
 Merito igitur Rota iudicauit, illud ius informe & cōfutum
 esse, adeo q̄ ante literarū expeditionem plerique Docto-
 res voluerunt non dari canonicū titulum, saltē in suo esse
 perfecto, vt dicit Egid. decis. 110. in 4. col. & decis. 664. & te-
 net etiā Nicol. Milis quondā auditor Rotæ, in verbo gra-
 tia Apostolica. cum quibus concordat decis. 458. incipien.

D circa secundum. in nouis. Hinc est, quod sumptum de regstro supplicationum signatarum, in iudicio fidem non facit, vt dicit Egid. decif. 252. Secus autem si sumptum literarum bullatarum extrahatur, vt dicitur decif. 621. in autoritate repetita in decif. 681. aliàs secundum titulos est decif. 23. tit. de proba. Quam decif. sequitur Barthol. Belenzianus Rotæ auditor in tract. de chari. subsid. q. 113.

Et ista omnia, quæ de iure cõmuni procedunt, cum dispositione istius regulæ cõcordant, quæ literarum expeditionem etiam requirit. Quod vltius suadetur: quia regula ista, & regula 29. quæ disponit commissiõnes non valere, literis non expeditis, & regula 53. quæ vult dispensationes etiam non valere, literis non expeditis, omnes tres regulæ concordant in vno fine, & eandem mentionem habent, vt de se patet. Et tamen Old. probat confi. 326. incipien. quod articuli. in 2. & 3. col. versic. profertim. & versic. item quis dubitat, &c. dictas regulas conditionem literarum in dispensationibus requirentes, iure communi concordare, imò idem quod ius commune continere idem dicit Egid. confi. 34. in 5. col. in fine. versic. & puto quod non, &c. Igitur & in ista regula idem dictandum erit. Pro quo optimè faciunt motiua eiusdem Old. confi. 324. incipien. factum tale est, &c. in 2. col. versic. quod renuntiationem, &c. conl. seq. incipien. thema quod in nis. & latius in confi. 328. incip. ad idem. col. 2. Ex quo manifestè colligitur dispositionem istius regulæ quoad

E conformitatem & dependentiam à iure communi habere.

C Et tamen vltius circa præmissa aduertendum, quod literæ tunc expeditæ dicuntur, quando in plumbo sunt, sicut dicitur c. licet, de cri. falsi. facit quod dicit Domin. ex mento. l. pi in c. sicut. de præben. lib. 6. Et ita in practica seruatur, vt refert Felyn. in c. ex diligenti. in fi. de limo. Et tenuit hoc in vna Salamantina parochialis, de mense Nouemb. 1600. xxxix. coram R. P. D. Marcello Crescentio, pro regstro Hieronymo Arze. Et licet ista literarum expeditio ad probationem propter prædictas causas requiratur, vt in casu istius regulæ militant: tamen Moderni Vincentini in repe. rubr. de const. in 13. col. hanc regulam factam esse dicunt propter alias causas, quæ secundum ipsos duci possunt, propter quas papa ad faciendam istam regulam

tus fuerit. Prima, vt falsitates quæ in supplicationibus faci-
 A lius committuntur, quàm in bullis, propter adpositionem
 manuum plurimorum officialium, vt dicit text. in l. fina. C.
 de codicil. Secunda ratio, ne si sola supplicatio absque li-
 terarum expeditione sufficeret, officialibus Romanæ curi-
 æ præiudicium inferatur, qui ob eam causam bona fide
 officia sua à sede apostolica emerunt, vt inde emolumentum
 aliquod ex adpositione manuum eorundem capiant.
 Et secundum istas rationes alia regulæ cancellariæ, expedi-
 tionem literarum requirentes, regulantur. Et iustificatur
 decisio Egid. 644. incip. si papa, &c. qui voluit gratiam
 per solam supplicationem factam ante literarum expedi-
 tionem ius effectuale in personam prouisi non inducere, a-
 deo quòd si prouisus ante literas cōfectas cū sola supplica-
 B tione moreretur, aut matrimoniū contraheret, vel religio-
 nem profiteretur, nihil per eius obitū, matrimoniū, vel pro-
 fessionē vacaret, vt ibi per eū. Et hoc tenit Egid. decis. 69.
 Tamen considerandum est, q̄ licet prædictæ rationes
 veræ sint, habito respectu ad istam regulam probationem
 requirit, quæ certitudinaliter per solam supplicationem
 fieri non potest, donec videatur si illa expediri possit, vt
 superius dixi: non tamen militat, quo ad essentiam gra-
 tiæ, quæ in sola supplicatione consistit, quia eo ipso, quòd
 papa dicit, Fiat gratia absq; alio adminiculo literarum fa-
 C cta est, vt dicit Calde. in c. quisquis. de electio. cum multis
 concor. quæ more suo congerit And. sicul. in ca. in nostra.
 in 7. col. nu. 19. de rescript. iuxta illud Lucæ cap. 1. Fiat mihi
 secundum verbum tuum. & inferius dicam, dum declarabo
 signaturam gratiæ factam per verbum, Fiat. Et secundum
 hoc illa decisio Egidij. 644. vera non erit, nec hodie in pra-
 ctica tenetur: sed seruatur quædam decis. 882. in antiq. in-
 cip. Nota, quòd vbi gratia est facta, &c. quæ disponit bene-
 ficium per obitum illius vacare, qui mortuus fuit, cum sola
 supplicatione ante cōfectas literas. De quo late loquitur
 lo. And. post Archidia. in proæmio lib. 6. & Barb. in d. c. in
 nostra. Redcundo igitur ad propositum, dico, quòd regu-
 ista in hoc cum iure cōmuni concordat: quia de iure com-
 muni sola supplicatio indubitata probatione iuris non
 inducit, propter interpretationem clausularū, quæ in expe-
 ditione literarū per abbreviatores & alios officiales fieri

D solet. Et propterea hic papa iudicibus mandat non debere iudicare iuxta formam supplicationū. Et secundum hanc decem. Egidij, & aliorum recte procedunt, & rationes multas superius factas per Modernos Vincentinos.

Tamen quo ad essentialiam gratiæ, ista regula secundum interpretationem communem à iure communi discordat, ut etiam dixit Glossator hic, & superius in regula 8. Et realiter notabiliter Socii in consil. 41. in 2. & 3. col. lib. 3. Et iuxta istam interpretationem saluatur prædicta decisio 882. quæ considerat ius tantum in supplicatione consistere: quia inter se non dant ius in re, nec ad rem, sed sola gratia. Et licet talis gratia secundum aliquos informis dicatur, cum per litteras forma detur illi gratiæ: tamen illa forma formam

E seu essentialis non est, sed probatoria, ut dicit Gemina in consil. 106. 2. col. versi. in contrarium. Requiritur igitur littera quo ad probationem, & quo ad executionem gratiæ & provisionem, respectu executorum, & fulminationem processuum, ut in expectatiuis, & similibus adparet, quæ cum sola supplicatione fieri non possent. Licet etiam, quibus casibus sola supplicatio sufficiat, teneat decisio Rotæ quæta, titulo de concess. præben. in antiquiori. quam dicitur in bitem Felyn. in e. eam te. col. pen. de rescript. Et hoc modo procedit etiam, quod dicunt Moder. in tract. pensionum quæst. 11. videlicet, quod pensio imposita de consensu per solam supplicationem debetur, & transit ad successores etiam litteris non expeditis. Imò potest agi ad censure per

F fitas in supplicatione cum ea sola, licet quando agitur ad priuationem, ob non solutionem, litteræ ad probationem requirantur, ut dicit ista regula. Et ita iudicauit Rotæ & signatura in casu contingenti, ut refert Dominus Galles in collecta. decisionum. Quauis etiam circa illud dicitur de exactione pensionis, litteris non expeditis, quod illud conscientia fieri non possit, aliqui ex antiquis doctoribus Cancellariæ dubitauerint, ut refert Hierony. Paulus antiquus Cancellariæ apostolicæ corrector, co. lib. qui verus practica Cancellariæ appellatur, ut referam in alia q. dicit igitur ex prædictis ostendisse reg. istam, dependentiam & similitudinem, siue quandam consonantiam cum iure communi habere. Pro quo plura scribunt Moderni Papæ repetentes tit. de cõsti. in charta si. Et ulterius, quid expedit

tio literarum operetur, dicam in vna quest. super regula de subrogandis.

QVAESTIO SECVNDA.

QVAERO, nūquid ista regula extra curiā locū habeat: **SOLVITIO.** Videtur dicendum, quod non, quia text. iste de iudicibus in Roma. curia deputatis loquitur, Ergo contrariū in aliis dicendum est: quia positio vnius, alterius exclusio est. l. cum praetor, cum similibus. ff. de iudi. Et isto modo argumētādi vtitur Angelus in repet. l. si vacancia. colum. 6. C. de bo. vacan. & Decius in l. i. colum. 14. de offic. eius. & alibi saepe. Et pro ista opinione facit, quia regula. 53. quae est isti similis, & dispēsationes non valere disponit, nisi literis expeditis, extra curiam nō procedit, vt aliās tenuit Rota. Secūdm quod refert dominus Guilielmus Casiodorus in quadā sua decisione, super regula, de infirmis resignā. &c. quae incipit, saepius fuit disputatum. Et Soci. in consil. 41. volu. 3. Et idem tenuit Rota die prima Iulij m. d. xxxviii. & iterum die 8. Ianuarij m. d. xxxix. in vna Illerden. canonicatus coram R. D. Ioanne Paulo, vbi bis tenuerunt, & concluderunt omnes Domini dictam regulam. 52. locū non habere in dispēsatione facta à legato extra curiam. Contrarium tamen tenet Glossator hic in secunda colum. & ad istum tex. respondet, videlicet, quod ista verba, in Romana curia, exempli causa ponūtur, quod regulam non restringit. arg. ca. i. ne cle. vel monā. Et pro ista opinione Glossatoris facit proœmiū regulae antiquae per Nicolaū. v. cōditae, vbi Nicolaus hoc modo exorditur: Quia plerique litiū strepitus dispēsatiū amplectētes, frequēter illas per signaturā, super quibus apostolicae litterae conficiendae forent, supplicationū exhibitiones protrahere nō expauescunt, vt dispendiis obuietur, & litibus huiusmodi finis quāto citius imponatur. Statuit, &c. Ista sunt verba formalia proœmij illius regulae primō conditae, quae generalia sunt, & militant ita extra curiam, sicut in curia, & ita etiam in simili quaestione ponderatum fuit proœmij reg. de ann. vt ibi dixi. Cum igitur ratio proœmij sit generalis, conueniens est, quod regula generalis esse debeat. **Quid dicendum?** Puto primā opinionem veriore esse: quia ista regula nō loquitur nisi de iudicibus deputatis in Romana curia, etiā si cardinales vel auditores fuerint. Ex

Quod est in vno cōceditur, in aliis negat: vt etiā procurator id solum exequi debeat, quod peccatio emissa praescripserit. l. maritus. C. de pecu. l. eide si cui petitio ni spectaliter destina ta est. cōpē satio in caeteris non obuietur. l. quod La-beo. ff. de cōpensa. & l. cum ira. ff. de cond. & demōst. Quae igitur ppter necessitatē recepta sunt, nō debēt in argumenta trahi: vt l. quae ppter. ff. de regul. iur. vt in ca ptuis redimendis, ex necessitate rei sacrae alienatio p mittitur: vt C. de sacro sanc. ecclēs. l. pen. hoc non trahit, vt indistin-

de aliena go intentionis papæ fuit, nolle regulam ligare extra curiam
 tio pmissa aliàs si voluisset, hoc dixisset. argu. cap. ad audientiam.
 zura vt gl. d. quia si contrarium diceremus, magna seruitus & longum
 l. quæ pro pendium gentibus Vltimòtanis in longinquis regibus
 pter. Nam nibus habitantibus imponeretur, gratias sola supplicatio
 quod con ne ab eorum ordinariis factas, ad curiam pro expeditione
 tra ratione bullarum mittere deberent, cum tamē quotidie videtur
 iuris rece ptū est non in Rota dictas gratias sine cōfectione literarum, nisi cum
 est produ cendum ad solo instrumento notarij, & sigillo Episcopi approbandi
 gendum ad canonizari. Et idē in cōueniens resultat, si gratia facta po
 consequen papam nō probaret coram ordinariis, facta recognoscione
 tias. l. quod per testes, nisi literis expeditis. Eset enim valde abhorrens
 cōtra. ff. de quod iudicia & tribunalia ordinariorū, secundum istam re
 reg. iur. nisi quod iudicia regulam regulentur, & quod iudicia eorū suspendantur,
 eadem aut quequo literæ in curia expendantur, cū tamē ordinarij
 maior ra cūm in ali quod iudicia eorū suspendantur,
 tio esset, tū quequo literæ in curia expendantur, cū tamē ordinarij
 quo casu peditionē nō requirit, sed solam nudā & simplicem signa
 sententia ma turam, vt notatur in cle. dudum. §. nos enim. de sepultis
 nifesta est, cap. institutionis. 2. §. q. 2. cum aliis concord. vt superius
 is, qui iuris prima quæstione dixi, & ita in practica seruari videtur.
 disticti pre quod dictū est de ista regula, idem dicendum est de regu
 est, ad simi 33. infra eod. vt dictū fuit superius. Sic etiā & de alia regu
 lia procede re, atque dici potest, quæ in executorialibus literarum expeditio
 re, atque ita ius dice re debet. l. requirit, vt videlicet in executorialibus legatorum & co
 non pos nariorum non procedat. Et nunc de mense Nouemb. m.
 sunt. ff. de xxxviii. coram eodem R. D. Ioan. Paulo in vna Luce
 legib. & se attentatorum parochialis filiorum Corui, hoc idem dicitur
 natusc. propositum fuit. Nam papa cōmiserat causam in partibus
 IOANN. supplicatione introclusa. & iudex in partibus protulit sen
 M. L. L. tentiam literis nō expeditis: fuit dubitatum, vtrum regula
 ista haberet locū. & Glossator in regula 29. tenet quod non
 quia regula ista loquitur de supplicatione. & breue nō est
 simpliciter supplicatio, sed est quid mistū, & ideo sub si
 plicibus mistum non comprehenditur, vt in c. statutum
 elect. lib. 6. nescio tamen quid Rota tunc concluderit, quod
 decisioni propter aduersam valetudinem non interfuit.
 ista opinio mihi placet, in qua tunc fuerunt egregij pluri
 doctores, & secundum eam Rota paulò antea vnam cau
 sam similem deciderat coram D. Paulo Capisucco, de qua
 in tract. breuium. in 8. & 9. num. mentionem facio.

Q. V. A. S.

QVAESTIO TERTIA. A

QVAERO, an regula ista procedat quādo ordinarius prouidit in curia de beneficiis vacant, in sua diocesi, videlicet, vt prouisus tunc teneatur literas expedire?

SOLVITIO. Dicendum est quōd non, quia prouisio ordinarij sufficit beneficiato quo ad hoc, vt dicatur habere ritulū vigore cuius possit cū bona conscientia beneficium possidere vt superius in quaestione proxima dictum est.

Sed maius dubiū est, nunquid Episcopus in curia posset prouidere? Videtur quōd non, quia præsente papa, nullus potest iurisdictionem ordinariā exercere, vt dicit Archid. in cap. experientiz. ii. q. i. & dicam inferius. q. vlti. pro quo facit text. in l. 2. ff. de offic. procon. Sed tenendo cōtrarium **P** responderetur ad hoc, quōd dictum Archid. in iurisdictione contentiosa propter rationes positas in d. vlti. q. procedit, sed secus in volūtaria, prout est cōferre beneficia, quia talis iurisdictione extra diocesim exerceri potest, vt dicit Ioan. Andr. post Ioan. Mon. in c. si beneficia. de præbend. lib. 6. & hoc tenet Innoc. in cap. quia diuersitatem. in fin. de concess. præbend. sequitur Praepositi. in cap. qui aliquo. col. fin. si. distinct. & eodem modo legatus in curia beneficia suæ prouinciae reseruare, vel cōferre poterit, vt tenent Moder. in tract. reseruat. in 10. q. 4. q. princ. & propterea non requiritur, quōd prouisus ab eo literas expediat.

Sed hoc de stylo solet modificari, secundum quod dicit Hieronym. Paulus, antiquus Cancellariae vicecorrector, in **C** illo libro, qui Practica Cancellariae appellatur. fol. 82. vbi dicit, quōd communiter Episcopi vadunt extra urbem ad conferendum, ad hoc, vt dicantur esse in aliena diocesi. Sed Moder. in d. tract. referunt D. Auinionen. hoc obseruasse, quando papa in curia præsens erat: vbi verò erat absens, tunc in curia conferebat, & adiunctis istis verbis, videlicet, absente S. D. N. ab urbe. Itaque siue vno modo, siue alio, quaestioni satisfactum est.

QVAESTIO QVARTA.

QVAERO, an ista regula habeat locum in accessu, vel regressu, ex causa onerosa, & per viam contractus?

SOLVITIO. Hodie, quæ numeratur. 14. Martij M. D. XXXVII. in vna Hispalen. canonicatus, corā R. P. D.

D Marcello Episcopo Marficano, per omnes Dominos, acceptis duobus, conclusum fuit, regulam istam, & aliam, qua tunc principaliter agebatur, videlicet, quod acceptationes super gratis, nisi literis expeditis, non valeant, habere locum etiam in regressu.

Tamē predictis obstat, quia regressus ex causa onerosa proprie gratia non dicitur: ex quo potius in quandam compensationē exhibiti beneficii concedi videtur, quam sponte & libere, juxta ea quę scribit Ias. de donatione rememoratoria in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. & quę latius scribam in regula de publicandis resig. in illa qua est. an regula habeat locum in permutatione. Ad idem facit, quia videmus regulam Cancellarię de nō vtēdo duabus gratis, nō

Habere locum, quando gratiā concessa fuerunt ex causa onerosa, vt refert D. Guliel. Algaren. Rotam ita iudicasse.

Et ideo, vt hęc omnia eluceant, pro resolutione inter contrariorum considerandum est, quod aut in iudicio petitur canonizari gratia accessus vel regressus: vel vnde dicta gratię beneficium adiudicari petitur. Et isto casu sola supplicatio non sufficit, sed litera expedita requiritur: alia tam regula ista quā regula 29. locum habebūt. Vt vero ad canonizatoriam, vel ad iudicatoriam sententiam non agitur, sed ad absolutoriam. Et isto casu sola supplicatio accessus, vel regressus sufficit. Ita in vna Redonen. prochialis sancti Hilarij, corā D. Triultio, & in duobus aliis causis tenuit, & iudicauit Rota, prout refert D. Clau.

In collectaneis decisionū. tit. de re iud. Et sic etiam tempore meo, vidi in pluribus causis iudicari. Et hoc procedit etiam si actor habere sententias pro se, quia possent reuocari, cōsulto de iure possessoris per solam supplicationem etiam si illa supplicatio ius tertij concernat: quia tamen sola supplicatio quō ad absolutoriam sufficeret, vt in causa Redonen. contigit. Quia absolutoria pro quodam eobo possessore data fuit, qui de iure tertij per supplicationem solam dederat. Et sic sententia Triultij canonizatoria gratiā, si neutri, ipsius actoris reuocata fuit. Et illam Anto. de Mōte, qui postea cardinalis fuit, reuocauit. Et etiam tempore meo Rota iudicauit in vna Būrgen. beneficiorum, corā D. Camillo de Balionibus de mense Martij. M. D. X X I. in fauorem Francisci Pesquera, qui de supplicatione

catione iuris tertij, quo ad absolutoriã dedit. Et ista omnia A
in ratione iuris consistunt: quia si actore non probante,
reus, etiam si nihil producat, absolui debet. l. fina. C. de
rei vend. & c. fi. de iur. iur. & decis. 1. 3. & 4. de re iud. in no-
uis. Tanto fortius reus absolui debet, quãdo aliquid pro-
ducit. Nec obstat, quod iurisdictio auditori non datur, nisi
litteris expeditis, vt in d. regula 29. Quia procedit hoc in
canonizatoria, secus in absolutoria in odium molestatũ,
quod fieri potest. Nam quo ad hoc iurisdictio datur, sicut
pro condemnatione expensarũ & damnorum iudici ex
rescripto nullo iurisdictio tribuitur, vt tradit Abb. in c. di-
lectus. el. 3. de prabend. & Moder. in cap. fin. de rescript. &
in cap. dispendia. eod. titu. lib. 6. B

QVAESTIO QVINTA.

QVAERO, an regula ista habeat locum quando agi-
tur possessorio? SOLVITIO. Generalitas verborũ eius innuit
quod sic, tamẽ contrarium saepe in Rota fuit tentum: quia
agenti spoliato colorem tituli per solam supplicationem
probare sufficit. Imò sola prouisio subexecutoris, p. colo-
re sufficit, vt dicit Egid. decis. 573. incipien. spoliatus. Vel
etiam sola prouisio, siue collatio vicarij Episcopi, vt dicit
idem Egid. decis. 50. incipie. si petens. A fortiori igitur gra-
tia signata per papã sufficiat, de cuius potestate nemo du-
bitat. Imò confessio tituli aduersarij expoliato pro colore C
sufficit, vt tenet Felyn. in cap. olim. colum. 6. versicu. limita
secundo. de rescript. & Philip. Francisc. in cap. ad decimas.
colum. 9. de restit. spol. & in cap. ii. colum. 4. de eo, qui mit.
in pos. lib. 6. Prapof. in cap. i. & col. 13. q. 1. & in cap. porro.
col. 4. de diuor. Et hæc opinionem tenet, & seruat Rota, vt
patet in decis. 19. de rest. spol. in no. Ratio est, qã possessio
canonice per solam supplicationem signatã & dotatã
capi potest. Nec repentur, nisi in consistorialibus requiri
litteras, per extrauag. iniunctã. tit. de elect. cum aliã de iu-
re communi, etiam sine illis sola supplicatio sufficiebat. Et
intelligi debent, quã scribit Fely. in cap. veniens. col. 2.
de accusat. Nam vt superius in r. q. dictum fuit, gratia prin-
cipis per solam signaturam recipit esse. Et literæ solum in
ista regula ad probationem, prout de iure cõmuni, requi-
runtur vt tradit Abb. col. fi. & alij in c. in nostra. de rescript.

D Hinc videmus, quod dispensatio ad duo incompatibilia per solam supplicationem sortitur effectum, non obstante regula 53, quae disponit dispensationem non suffragari, nisi literis expeditis, ut dicit Glossator in regu. 13. colum. 1. Et tenuit Rota in vna Illerden. Archidiaconatus corā D. Staphileo, de mense Ianuario M. D. X. V. I. in qua fuit conclusum in fauorem Ioan. Beltrandi, dispensationē ad duo incompatibilia sustineri posse per solā supplicationē, cuius vigore d. Ioannes obtinuit, & dicta beneficia possedit. Et hoc quando nō agitur super dictis beneficiis incompatilibus iam obtentis, sed super alio beneficio postea acquirendo. Nam in casu praedicto dictus Ioānes postquam

vigore dispensationis obtinuerat, & possederat plura incompatibilia, acquisiuit postea dictum Archidiaconatum Illerden. alius illum impetrauit sub praetextu, quod d. Ioannes possederat plura incompatibilia cū sola supplicatione literis non expeditis. Et sic quod erat effectus inhabilis, quo ab obtinendū, Rota conclusit, ut dixi, hoc casu regulam nō obstare, quia sola supplicatio sufficiebat excusandam inhabilitatē beneficiorum acquirendorum, secus si ageretur super acquisitis & possessis, cum sola supplicatione. Et eo etiam casu sufficeret secundū Rotam, si te sententiā dispensationem expedire, non obstante, quod tempore litis mota litera expedita non fuissent, quia illi regula 53. satisfactum esset. Ita late refert tenuisse Rotam

F ambitu hoc discutit, ut ibi videri potest. Si igitur quae proxima decisione dicta sunt, quādo agitur petitorio procedunt, a fortiori hic, vbi possessorio agitur. Et ista decisio ratio quo ad istam regulam satis resoluta videtur.

○ Sed magis huic difficultati obstat regula 29. quae commisionē causae nō valere, nisi literis expeditis disponit. Vnde ex quo absolute regula illa loquitur de commissione causae intelligi potest, siue sit causa possessorij, siue petitorij. Quia verba in diffinitē prolata omnē casum cōprehēdunt, nisi excipiat. c. 2. de coniug. lepro. & c. 1. de cōstit. Tamen quia in causa possessorij de canonizatoria, neq; de aduocacatoria nō agitur, sed de tollenda molestia illata. Per quod quidem remedium, nihil expoliato de nouo tribuitur, tantū in eo statu, in quo prius erat, cōseruatur. Voluit Ro-

ta in odium spoliatiū vtranq; regulam locū non habere, A
 quando ageretur spolio, & sic possessorio. Et ita D. Guliel.
 super illa regula. 29. Rotam in pluribus causis ita tenuisse
 & iudicasse refert. Nam si rei sapissime in Rota cum sola
 supplicatione pro cōseruanda eorū possessione absoluun-
 tur, à fortiori expoliati ad prius habita, cum sola supplica-
 tione restitui debent. Quia sufficit illa supplicatio sola pro
 colore tituli. Sicut etiam sufficit supplicatio nouæ pro-
 uisionis ad supplendū defectum publicationis per regulam
 requisita, vt iudicauit Rota coram Domino Casiodoro
 in vna Caurien. canonicatus & præbendæ, vt ipse idem re-
 fert in quadam decisione. Et sic semper Rota omnes regu-
 las requirentes literarum expeditionem in petitorio, non
 autem in possessorio procedere intellexit, vbi gratia ca- B
 nonizari non petitur, seu supplicatio quæ tantū pro colo-
 re tituli producit. Hinc est, quòd quando de titulo be-
 neficij non agitur, sed de possessione, leuijores & summa-
 rię sufficiunt, vt dicit Egid. decis. 50. & 99. Et defectus pro-
 prietatis nō attenditur. Hinc voluit Rota, quòd agēti spo-
 lio nō obstaret notorius defectus iuris, cōtra dictū Innoc.
 in c. constitutus. de fil. presbyte. Et ita de mense Ianuario
 M. D. XIX. refert se in prædictis pronuntiasse in vna Lausa-
 nen. D. Guliel. Casiodorus in quadam decisione. quam
 sententiā confirmauit. R. P. D. Paulus, vt ibi latius refert.

QVAESTIO SEXTA.

QVAERO, quæ differentia est inter istam regulam, &
 illam positam, num. 53. quæ disponit, dispensationes C
 non suffragari, nisi literis expeditis?

SOLVTIO. Ista regula iudicem respicit, adeò, quòd si
 tempore commissiois literæ expeditæ non sunt, gratia
 non valet, nec sententiā, quia respicit initium iurisdictionis,
 quæ per istam regulam tollitur, nisi forma in eo contenta
 seruetur. Sed in regula 53. respectus ad possessionem, & ad
 actum extraiudicalem habetur. Ideo sufficit, quòd ante
 sententiā literæ dispensationis expendantur, quia regula
 illa ad iudicem non dirigitur. Et ita iudicauit Rota in illa
 Illerden. Archidiaconatus, de qua supra in proxima quæ-
 stione mentionem feci.

Pro quorum intelligētia est vterius aduertēdum, quòd
 plures sunt regulæ cancellariæ requirentes literarum ex-

Dpetitionem. Prima est ista quæ iudicibus legem imponere secundum tenorem supplicationum iudicare debent, nisi literis expeditis. Et ista regula, ut dixi, concernit iudicem. Alia regula est inferius posita, nume. 29. quæ omnes commissiones factas super concessionibus beneficiorum, nisi super illis prius literæ sint confectæ annullat. Et illa regula etiam ad iudicem dirigitur, adeo, quod in utraq; iurisdictione sub modo datur. Et ad evitandum poenam istarum regularum, aliqua cautela per practicos curiales inuenitur, quas lacissimè inferius in 6. quæst. referam, dum exceptionem istius regulæ examinabo, ubi sumpta occasione aliquid de signatura gratiæ & iustitiæ ponam. & ista duæ regulæ iudiciales sunt, & ideo sunt de dandis. Tertia regula est, quæ est ordine 37. etiam literarum expeditione respiciens, videlicet, quando religiosi aliquod beneficium ad totum irreuocabile petunt, & ista regula potius literarum expeditores quam iudicem concernit, ideo de dandis non est, quæ circa modum expediendi versatur. Quarta regula est, quæ in sequestriis & remissoriis literarum expeditione requirit, & ista regula propter continuas derogationes non est alicuius momenti, quia nunquam vidi remissorias nisi per literas plumbatas, quâvis longo tempore fuerint in Rota. Sola igitur commissione illi regulæ per Vicecancellarium derogatur, & certè deleri deberet, ne membrum occuparet, quia etiam pro tam modica re, prout est legitimum, & similia, non est honestum requiri literarum expeditionem, cum iam superq; satis litigantes in litibus sequendis exponunt. Quinta regula est, quod nullæ pensiones soluantur, nisi literis expeditis: de qua mentionem facit vulgatus liber Prouinciale ecclesiarum. fol. 45. & Glossator hic col. fin. Sed istam regulam hodie non habent, quia partes ut plurimum supplicationi consentiunt, & obligant, etiam literis non expeditis, pensionem solvere. Sexta regula est quæ fuit antiqua, & per Modernos penitus renouata, quod acceptationes super gratiis expeditiis non valeant, nisi literis confectis. Et isti regulæ aliquando derogatur, præsertim in reservationibus & mandatis concessis qualificatis personis: sed in expectatiuis rarissimè conceditur, & tunc ad partem. Et ista regula ex quo conceditur gratiam, licet principaliter ad iudicem non dirigitur.

men in quendam consequentiam impeditur eius iurisdic-
tio, ne possit canonizare talem gratiam, nisi expeditis li-
teris. Quauis posset dici, hoc iam videri prouisum per
illam regulam, & 29. Ex quarum verbis iste casus compre-
hendi videtur. Itaq; regula illa frustratoria est.

QVAESTIO SEPTIMA.

QVAERO, an regula ista procedat in gratia revalida-
toria, seu, perinde valere, vt videlicet in eis expedi-
tio requiratur, sicut in principali gratia?

SOLVITIO. Videtur quod no, per ea quae in illa quae-
sione de accessu & regressu dicta fuerunt. Et quia regula lo-
quens de expeditione literarum, de literis prima gratia:
non revalidatoria & secundaria intelligi debet. arg. l. bo-
nes. §. hoc sermone. ff. de ver. signi. Et ita in simili Rota te-
nuit, regulam de publicandis resignationibus habere locum
in prima tantum resignatione, non in secunda, vt ibi dixi.
Praeterea, quia ista gratia perinde valere, differt a prima
gratia nomine & effectu. Nomine, quia ista dicitur perin-
de valere. Prima vero prouisio dicitur. Et sic ex diuersitate
nominum diuersitas quoque effectuum arguitur. vulg. l. si
idem. C. de codicil. Et hoc etiam apparet, quia ista gratia
accessoria est, prima vero principalis. Et sic apparent in ef-
fectu diuersa. Dispositio igitur loquens in vno casu, non
debet habere locum in diuerso. cap. susceptum. de rescript.
lib. 8. cum similibus.

Tamen istis non obstant. breuiter concludendum est co-
trarium, videlicet, regulam habere locum in similibus gratiis
revalidatoriis, seu perinde valere, vt tenet expresse Fel. hic C
in apostillis, nullam rationem assignans. Sed ratio esse po-
test. Quia quando quis vult gratia revalidatoria, seu per-
inde valere, signum est quod sine illa principalis gratia susti-
neri non potest, nec virtute illius potest agi, nec beneficiu
acceptari. Tota igitur virtus infunditur in dictam gratiam
revalidatoriam. Ergo debet iudicari ista gratia principalis,
quia subintrat locum illius in virtute & effectu. Ideo sub-
rogatus sortitur naturam illius, in cuius locum subroga-
tur cum omnibus qualitatibus suis, vt in cap. ecclesia. vt lit.
penden. cum vulg. De quibus per Rom. in consil. 56. qua er-
go ratione dicimus in primis literis expeditionem requiri,
ita & in istis secundis revalidatoriis. Et ita tenebant quida

D docto tempore Sixti, ut inuenio adnotatum in memori-
 bus Octauiani de Cella, aduocati curiosissimi. Et ita etiam
 pro ista parte consuluit Io. Aliofius Tuscanus doctor Me-
 diolanensis aduocatus, & postea auditor camerae in curia
 Nancren. parochialis S. Michaelis, tunc pendente, ut appo-
 ret in 2. vol. suorum consil. fol. 142. Vbi tenuit, quod quibus
 gratia expectatiua est nulla, non potest acceptare vigorem
 gratiae, perinde valere, nisi sit bulla dictae gratiae reuolutoria
 expedita, pro quo faciunt ea quae in simili quae sit, dicitur
 reg. de annali. q. 28. Praeterea, quia istae similes gratiae reuo-
 lidatoriae, seu perinde valere videntur productae ad simi-
 tudinem quarundam contignationum, siue pessulorum, quae in
 aedificiis infirmis iam ruinam minantibus, apponuntur sustenta-
 tionis gratia. Quo casu idem iudicamus de tali additamento,
 quod de ipsa re cui additur. cap. si. §. si autem. de condic. et
 praeb. lib. 6. & c. quia circa. de priuilegiis. Nam per tales gra-
 tias ius amissum restauratur, & per eas aliquid de nouo pro-
 ducitur. Et ob eam causam reuoludatio vim nouae promissio-
 nis censetur habere, ut dicit Egid. decis. 635. Ergo omnes
 qualitates quae requiruntur in prima gratia, debent neces-
 sario obseruari in ista, ut tradit Roma. in consil. 385. in
 proposito, & c. colum. 1. & ideo voluit Bart. in l. iuris
 tium. §. adeo. ff. de pact. quod eadem solennitas requiritur
 in actu reformando, quae in actu constituendo requiritur.
 Et breuiter pro ista opinione est decisio in terminis pro-
 priis Geminiani in consil. 128. incipien. factum tale est
F 2. column. & decis. Egidij. 746. Secundum quas in secunda
 instantia iudicauit Rota in vna Corosopiten. coram Dom.
 Guliel. Calsiodoro Episcopo Algaren. de mense Ianuario
 m. d. xx. confirmando sententiam Domini Camilli Iacobi
 de mense Iulio. m. d. xix. ut ipse idem in quadam des-
 sione posita in reportatis regulae de idiomate, latius no-
 fert. Et secundum illud consilium Gemi. ita etiam fuerit
 dicatum tempore meo in vna Lunen. Sarfanen. parochia-
 lium, coram D. Nicolao Piccolomineo de mense Aprili
 m. d. xxxi. Et ista omnia procedunt, quando prima
 gratia quae absque ista reuoludatoria redderetur inefficax
 vel nulla non petitur canonizari, sed gratia perinde va-
 lere. Secus verò quando prima gratia validata peten-
 tur tantum canonizari. Itaque perinde valere productae

fuit in causa solummodo ad adiuuandum aliquam qualita- A
tem primæ gratiæ, quæ qualitas non petitur canonizari:
quia tali casu sufficit supplicatio, vt fuit tentum in vnâ Le-
gionen. parochialis de Villapicinin. coram me in fauorem
D. Io. de Angiano contra Ferdinandū. Et nouissimè die
27. Nouemb. M. D. XXXVII. idem conclusit Rota in vna
Gienen. parochialis sancti Micha. coram R. P. D. Petro
Vorcio Episcopo Aquæ. Dum ibi petitum fuerat canoniza-
ri gratiam Papæ contra statutum quo cauebatur nulli pro-
uideri debere de beneficio curato, nisi sacerdoti qui per
annum celebrasset. Nam fuit pro parte prouisi allegatum
statutum, prædictum papam non ligare, & dum ex aduer-
so replicaretur, papam illud confirmasse, & producta fuit
supplicatio confirmationis, fuit datum de ista reg. & quia B
non petitum fuerat illam supplicationem canonizari, dixit
Rota regulæ non esse locum. Et secundum istam distinctio-
nem reducendi sunt illi tres casus, quos in hac materia gra-
tiæ reuadatoria distinguit Fely. in capitu. in nostra. in 17.
corr. de rescript.

Secundò limitatur prædictam conclusionem procedere,
quando gratia perinde valere facit corpus de per se: & post
primam gratiã impetrata fuit. Secus si simul cū gratia prin-
cipali nota fuit, quia tali casu regulæ expeditionem litera-
rum requirentes, non haberent locū in tali gratia, sed suffi-
ceret expedire principalem gratiam, vt conclusit Rota in
vna Gienen. canonicatus, & præb. coram D. Io. Vanulio,
vt latissimè idem Do. Guliel. refert in d. decisione, vt ibi vi- C
deti potest, postquã illæ decisiones iam per manus omnium
versantur. Et hoc idem indicatū fuisse refert idē D. Guliel.
in vna alia decisione posita sub regula. 53. incipit. vtrū pro-
uiso. vbi dicit Do. Hugonem de Spina ita pronuntiasse de
anno. M. D. XLIII. Nam omnes Domini, vno excepto, te-
nuerunt regulam non procedere quando simul cum proui-
sione esset dispensatio: secus si separatè per rationes & mo-
tius, de quibus ibi latè per eum. Et ita pro ista parte repe-
rio tempore Sixti Ioan. Alios. Tuscanum Mediolanen. ad-
uocatum consuluisse, qui postea propter eius doctrinam
factus est auditor eamere, in consi. incip. Cōstat, quod Do-
minicus, &c. reddito in causa Tullen. posito in primo vol.
suorum consi. fol. 17.

in secundo dubio, tenet, regulam istam, vel similes de ex-
 peditione literarum loquentes in episcopatibus locū non
 habere, quia sub verbis generalibus non comprehenduntur
 ecclesie cathedrales, ut in c. dilectus, de concef. præbē.
 quia propter excellentiam earum requiritur, quod de illis
 in constitutione specialis mentio fiat, ut patet per glossam
 in cap. de præbend. lib. 6. cum similibus, ut ibi per eum.
 Sed prædictis non obstantibus contrariū firmiter esse vi-
 detur. Nam verba regula generalia sunt, & omnes quos
 non excipit, comprehendit. cap. i. de constitutio. & in ca-
 pit. de censu. Præsertim quando constitutio in commodo
 animæ fundatur, prout ista quæ ad tollendas fraudes pro-
 cessit, & concursus iuris communis habet, ut superius in B
 prima questione dixi, quam in præiudicium animæ servare
 non intendit, adeo, quod antiqui illi Cancellarij doctores
 in illo vulgato libro, qui inscribitur Practica Cancellariæ,
 fo. 48. voluerunt, quod utrens effectu gratiæ, literis non expedi-
 tis, non tutus esset in foro conscientie arg. eorum, quæ no-
 tat Innocen. in cap. quia plerique, de immu. eccle. Ratio
 est, quia ex quo gratia à mente papæ dependet, & ille non
 vult, quod gratia gratis utatur, nisi in literis expeditis.
 Contrauenire voluntati superioris mortale peccatum est.
 c. si quis, de ma. & obe. Quia papa sub illa tacita conditio-
 ne gratiam concedere videtur, quatenus literæ expedian-
 tur. Cum igitur hoc animam concernat, concludendum est,
 Episcopos & Cardinales comprehendere, & hoc per consequens C
 ecclesias cathedrales: quia à constitutione concernente ani-
 mam nulla persona excluditur, ut latissime dicit in reg. de
 infir. resig. q. 1. Et ista opinio manifestè probatur per extra-
 va. in iudic. positam in tit. de elect. quæ expresse de ecclesiis
 cathedralibus disponit, quarum promotiones non valere
 voluit, nisi literæ expedirentur. De qua Abb. & ceteri Mo-
 der. latius in c. in nostra, de rescrip. loquuntur, & idē Abb. in
 cap. qualiter, in prin. de elect. & Fely. in c. ead. te. col. 3. de re-
 scrip. ut latius dixi in rub. eo. tit. lib. 6. Ex quibus omnibus appa-
 ret opi. Rom. in d. ed. 340. non esse verā. Et ista magis ex cō-
 suetudine & stylo hodierno corroboratur, quo videm⁹ Epi-
 scopatus non cōcedi per supplicationem, nisi per literas ex-
 peditas, præcedente promotione cōsistoriali, & hoc propter

Dannatam quæ ex literis soluitur. Et ista opi. clarè probat in d. extrauag. iniunctæ quæ prohibet Epif. vel superiore aut alios quoscunq; Abbates, priores, &c. recipi ad possessionem ecclesiarum, vel monasteriorum, absq; literis expeditis, Idè qua extrauag. mentionem facit Abb. in c. quatinus de elect. Et Clemens 7. etiam per regulam suam statuit, de eadem supplicationibus in beneficiis consistorialibus nō dari, nec per eas alicui prouisum censi, nisi cedula consistorialis iuxta illius datam fieret, de qua regula ego mentionem facio in tract. breuiū. nu. 9. Sic itaq; opin. Ro. nō videtur errare. Nec obstat, q; in generali dispositione nō comprehenditur Epif. quia illud est verū nisi prius in constitutione, qua de illis mentio fieret, prout in d. extrauagan. iniuncta. Et Nam regula ista simpliciter loquens, ab illa impetrata non capere debet, iuxta l. nam & posteriores. ff. de legib.

QVAESTIO DECIMA.

QVAERO, nunquid satisfactum sit isti regulæ, si literæ expeditæ reperiantur, cum aliquibus defectibus subreptionis?

SOLVITIO. Videtur dicendum, q; expeditio literarū valida requiritur, ex eo, quia regula de expeditione loquitur. Ergo in dubio de valida intelligi debet, per ea quæ in Abb. in ca. Cumana. per illum text. de elect. & Moder. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. quia verba cum adiectis sunt intelligenda. capit. relatum. de cle. non res. d.

Breuitè istis non obstantibus, Rota cōtrariū dēterminauit in vna Corospiten. parochialis, corā D. Guliel. Alleg. de mense Iulio M. D. XXI. vt ipse refert in quadam decisione, quā posuit super regula de idiomate, vbi dicit, q; etiam si literæ sint expeditæ cum mille defectibus, satisfactum erit regulæ, quia cū sit pœnalis & bursalis, quomodo cōsuetudo satisfactū fuerit, sufficit. Tamen ista ratio mihi non placet, quia ex quo regula, vt dixi, simpliciter expeditionē requirit, de valida intelligi debet: quia expeditio nulla & inane eam perinde est, ac si non sit in rerū natura. c. inter. de iur. la. episcop. & tradunt Moder. in auth. se d. nouo iure. C. de serui. fug. Nā vt dicit Alex. in cōst. 215. inc. visis. prohibetur pœnis in r. col. 2. li. bulla imperfecta. & vitiosa non dicitur pœnis bulla, alleg. inter cetera. l. Polla. C. de iis quib. vt inq. cum alijs, vt ibi per eum. Et quia videmus, q; iudex nō respicit

pit iurisdictionē, nisi literis expeditis, vt est decis. 17. tit. de A
 concess. prob. in no. Et est de hoc regula clara infra. nu. 29.
 Vnde sicut per rescrip. nullū regulariter iurisdictione non da-
 tur, vt notatur in c. ex tenore. & in c. si. de rescrip. ita neque
 per literas defectuosas & subreptitias regula satisfactū vi-
 detur. Nō obstat decisio facta in illa Corospitē. quia decie-
 sio illa loquitur quādo post bullam defectuose expeditam
 produceretur aliqua gratia, si neutri vel perinde valere, sa-
 nās eā: secus si nihil horū interuenisset. Et ita tentum fuit.

QVAESTIO VNDECIMA.

QVAERITUR, an ista regula procedat in gratiis motu pro-
 prio?

SOLVTIO Verba regulę ibi, supplicationū signa-
 tarū. & ibi, quibus impetrationib⁹, innuūt regulā nō ha-
 bere locū in gratiis motu proprio, quę proprie dici suppli-
 cationes, nec impetrationes nō possunt. Quia supplicatio
 proprie dicitur illa, quę ad instantiā partis fit, vt notat In-
 no. in c. ex literis. in verbo supplicauit. de resti. in integ. &
 est text. in l. j. C. de peti. honorū sub. lib. 10. tradunt doct. in
 l. ff. quod quisq; iuris. & in §. Gregoriana supplicauit. in
 auth. de nō elig. secū. nub. & in c. si. de referi. cū vulgaribus.

Tamen concludēdo breuiter veritatē, contrariū est de
 iure verius, quia in primis illud meminisse oportet regulā
 istam dependentiā, cōcursum & similitudinem cū iure cō-
 muni habere, vt latius superius in prima quęst. dixi. & per
 cōsequens fauorabilis cēsenda est, & ideo latissimē exten-
 di debet. Præterea commodū animæ cōcernit, vt superius C
 in illa quęstione, nunquid comprehendat Episcopatus &
 ecclesias cathedrales, dixi. & sic isto etiam respectu regula
 ista fauorabilis & extendenda est, iuxta tradita per Bart. &
 alios in authent. sacramenta puerum. C. si aduer. vend. &
 dixi in i. q. regulę de infirmis resignantibus.

Ex quibus inferitur, q̄ cū in gratiis motu proprio eadē ra-
 tio regulę militet, dispositio ad illā extēdi debet: quinimo
 si ponderetur verba regulę, casum istū cōprehendūt, vt ex
 illis verbis regulę, cōcessionib⁹, &c. apparet, quod verbū
 ad motū propriū de necessitate referri debet, vt singula sin-
 gulis referatur. Nā superi⁹ loquitur regula de supplicatio-
 nibus & impetrationibus, & deinde de concessionibus, vt
 ex hoc manifestē deprehendamus, regulam omnia cōpre-

D hendere velle. Sed esto, quòd illud verbù cõcessio nibu
 regula pòsitum non esset; ex aliis ista opinio sustinetur
 teit, quia certum est, q̄ quando mens & ratio regulæ, cas
 de quo queritur, conueniunt, & adaptantur dicendù esse
 stitutiõnem illum casum comprehendere. l. si ancilla. ff. de
 lega. i. cū similibus. Et ratio quæ in regula consideratur,
 nalis censetur. l. milites. ff. de re milit. l. iis. solis. C. de reu
 don. Sed vltra alias rationes superius in aliis quæstionib
 dictas, quæ optimè quadrant in isto casu, alia ratio quæ
 regula consideratur omnino istù casum includit. Ratio
 quæ hîc in regula considerari potest, est, ne per
 disceptatiões, quæ super extensiõib. & coarctatiõib. m
 borù gratiæ in sola supplicatiõne consistentiõib. lites
 Egius propagentur. Ista ratio quæ ex dictis Egidij, decisi
 incipit impetrans, &c. colligitur, in gratis motu prop
 militat. Igitur dicendù est regulam illam comprehendere
 Non obstat, q̄ supplicatiõnes non dicuntur gratiæ
 proprio; quia respondetur, verum esse, proprie loquendo.
 Sed secundum communem vsu loquendi, omnes quæ
 tam ad instantiam partium impetratæ, quam motu pro
 prio concessæ, supplicatiõnes appellantur. Et iste commu
 nis vsus loquendi attendi debet, qui præfertur proprie
 significati. leg. Labeo. §. idem Tubero. ff. de sup. el. leg.
 brorum. §. quod tamen Casius. ff. de leg. 3. l. cum de lu
 nis. §. asinam. ff. de fun. instru. cum conecor. de quibus
 xand. & cæteri scribunt in rubrica. ff. de ope. no. nun. p
 ferim quando cum communi vsu ratio & mens regulæ
 currant; quæ regulam vltra vim verborum extendunt
 dentur. l. licet orationis. C. de excusa. tuto. l. credendum.
 §. ff. qui pet. tut. l. scire. §. oportet. ff. de excusa. tut. Mar
 Etiam, q̄ antequam ista regula condita esset. hæc opinio
 iure communi approbata videtur, videlicet, q̄ supplicati
 nibus de registro sumptis fides non detur, nisi literæ op
 dianur, vt tenet Egi. decis. 252. incip. sumptum de reg.
 Et est decis. in antiq. 621. incip. nota sumptum. repetit.
 eif. 681. quam sequitur Bart. de Belenzi. quondam cec
 Rota auditor, in tract. de chari. subsid. q. 113. quæ quor
 decisiones differentiã non faciunt inter gratias motu pro
 prio, vel ad petitionem concessas. Nam ad probandõ
 tiam principis requiruntur literæ, & probatio cum

fieri affatus. C. de diuer. rescrip. l. probatorias. C. de diuer. A
 offic. lib. 12. tenet Archidia. & Ioan. Andr. in procr. lib. 6. &
 idem Innoc. & Ioan. Andr. in c. 1. de lit. contest. eo. lib. Ang.
 in l. bene à Zenone. C. de quad. prescrip. cum concord. vt
 dixi superius q. 1. Et ita in indiuiduo reperio consuluisse
 Paul. Pontanum, quondam egregium aduocatum, in cau-
 sa Salamantina parochialis de Amatas, incip. primum du-
 bium, &c. per alias rationes, quas non curo referre.

QVAESTIO DVODECIMA.

QVAERO, an regula ista locum habeat in nominato
 à patrono, qui nouā provisionem obtinuit, & com-
 mittit causam literis non expeditis?

SOLVITIO. Iste casus propositus fuit per R. P. D. Ioan.
 Clerici episcopum Maceraten. de mense Iunio, m. d. xxx- B
 viii. in vna Aurien. parochialis de Archos, in qua nihil
 decisum fuit: sed mihi videtur dicendum, regulam ita de-
 mum locum habere, si talis nominatus est actor, & nouā
 provisionem canonizari petit, quæ expeditionem requi-
 rit, & in hoc dubium non est. Sed quando noua provisio
 ad maiorem cautelā, & non ex necessitate impetrata fuit,
 & nominatus non petit eam canonizari, sed solam nomi-
 nationem, tunc putarem regulā istī locum non esse: tum
 quia ratio regulæ cessat, tum etiam quia verba eiusdem
 regulæ huic casui non conueniunt: quæ de impetratio-
 nibus & concessionibus in signatura papæ factis loquin-
 tur. Et hoc etiam clarius ostendit reg. 29. infra eō. Plura hīc
 pro & contrā dici possent, sed quia causa pendet, subsisto. C

QVAESTIO DECIMATERTIA.

QVAERO, nunquid in casu, in quo gratia papæ de-
 perditā est, & eius tenor probatur, iuxta cap. cum
 olim. de priuileg. sit locus istī regulæ?

SOLVITIO. Fely. & alij Mod. repetentes tit. de constit.
 dicunt, hoc casu gratiam papæ per testes probari posse, li-
 cet vbi posset probari per literas, communis opin. sit, non
 testium probationem admitti. Itaque videtur, q. isto casu
 necessitas & difficultas probationis literarum licitum fa-
 ciat, quod aliās nō esset, iuxta tex. in ca. quod non est lici-
 tum. de reg. iur. Et ideo non immeritō dubitatur: nunquid
 ista probatio sufficeret iudici ad effectum istius regulæ?
 Putarem, quod non, nisi in commissoe papæ hoc narre-
 T

Ditur: quia auditor hoc casu non posset certam gratiam cononizare, ex quo illam in registro productam non vidit. Et ideo narratio casus, seu amissionis gratiae facta papa sufficeret, cum derogatione istius regulae, cui per solam scientiam papae non derogatur sine speciali clausula derogationis, vt tenet Rota, & latissime in procm. regularum q. 5. dixi. Et isto modo huic necessitati subuenietur.

QVAESTIO DECIMA QVARTA.

QVAERO, nunquid regula 53. quae de dispensationibus loquitur, locum habeat, quando quis vult vt gratia absque literis expeditis in foro conscientiae tantum?

SOLVTIO. Abb. in cle. dudū. in fi. de sepul. dicit qd si quia communis opinio, quae habet gratiam papae non suffragari, literis non expeditis, non habet locum in foro conscientiae. & ita Ab. sequuntur omnes Mod. in rub. de cens.

Sed aduertendum est, qd contra hoc est decisio in terminis cuiusdam antiqui doctoris & practici, videlicet, Hieronymi Pauli, literarum apostolicarum vice correctoris in illo libro, qui Praxis Cancellariae inscribitur. fo. 48. ubi papa concedit, &c. Vbi expressè tenet, qd vtentes gratia papae, literis non expeditis, tuti non sunt secundum Theologos in foro conscientiae. Et rationem satis conuidentem assignat: quia papa quando concedit gratiam, lam, sub tacita conditione concedere videtur, quatenus literae inde expendantur, & mens sua & intentio talis praesumitur, ne gratia, nisi fuerit expedita, suffragetur. Et quia conclusio inferit, qd salua conscientia quis solueret, non posset, aut pensionem recipere, literis non expeditis, si partes hoc vellent, ex quo regula hoc disponit, quia sensus partium ultra mentem papae operari non potest.

Qui quidem papa in hoc casu vult, qd ad effectum pensionis, gratiae literae expendantur. Nam per signaturam papae gratiam facere censetur, iuxta stylum per Cancellarium mittendum seu declarandum, vt dicit quaedam decisio 618. qui stylus habet gratiam papae esse informem, & declaram, nisi literae expendantur: quia alias gratia summi non habet. Et idem dicit praedictus doctor in omni casu in quo esset de voluntate papae tacita vel expressa, qd vtentes gratia expeditur: quia ante expeditionem gratia sine literis

cato ut non posset, ut est in omnibus cōmissionibus gra
 A
 tiosis habentibus clausulam vocatis, &c. & in dispensatio-
 nibus super irregularitate, & aliis similibus. In quibus
 videntes dictis gratis, sine literis in conscientia tuti non
 sunt, & ad fructuum restitutionem camera tenentur. Et
 ibi plures Theologos, & rationes pro & contra allegat,
 ut ibi latius per eum. Ex quibus omnibus colligitur con-
 clusio, q̄ ista regula etiam in foro conscientie locum ha-
 bebitorum, quia factum contra mentem papæ, imò contra ex-
 pressam prohibitionem, de qua hic, & edificat ad gehem-
 nam, ut dicitur tex. cap. si quis. de maior. & obed. cum vulga.
 Breuiter prædictis non obstantibus, prima opinio mi-
 hi verior videtur. Pro qua aduertendum est, q̄ forus con-
 scientie non est alligatus apicibus iuris, nec strepitui iu-
 diciorum, ut dicitur Archi. in c. scriptum. 6. q. 3. commendat B
 Decius in cap. cum dilecta. ad fi. gl. in ver. procuratricem.
 de confir. vtil. ad idem facit tex. in l. 2. ibi, sed ex conscien-
 tia, quem ad hoc ibi not. Bal. C. de fideicom. In quo foro
 nihil adiudicari à iudice, nihil canonizari petitur, tantum
 anima rectificatur: & ad hoc literæ non requiruntur, quæ
 fori fori concernunt, & ad probationem producantur,
 quæ in foro conscientie non requiruntur, sed dicto asseren-
 tis statur, ut in c. significasti. de homic. & tradit Alex. in l. si
 sic legatum. in 2. col. ff. de leg. 1. Hinc est, quòd in sacra pœ-
 nitentaria, quando gratia in foro conscientie petitur,
 absolutio confessori committitur, literis laniatis, & nullis
 testibus adhibitis, ut antiquus & inueteratus stylus à tem-
 pore Benedicti duodecimi introductus habet. Et de tali C
 bus gratis, quæ petitur in foro conscientie tantum, quæ
 alias in foro apetto componerentur, datario compositio
 non soluitur, & ita hodie practicitur. Secus est, quando
 quis vellet vii gratia in foro fori: quia tunc gratia cum da-
 tario papæ componenda est. Iste enim conscientie forus
 à contentioso, sicut cælum à terra differt. Nam videmus,
 q̄ in foro contentioso pœna damnificanti ex negligentia,
 vel leui culpa non imponitur. Secus tamen est in foro cō-
 scientie, ut tradit Fel. in c. sicut dignum. in 4. col. de homi.
 Nam conscientia nemini parcit: & ideo. in eius foro lo-
 cus misericordie non est, cum sit idem conscientia, quod
 iustitia, ut dicit Bal. & Prapo. in cap. 1. col. 1. quæ sint regal.

T ij

D facit illud Satyr. Iuuenalis: Prima est hęc vltio, quod se iudice nemo nocens absolvitur, vt tradunt late Modestus Auenien. in rubr. de iudic. col. 18. & alicuid Iaf. in §. sed iste. colum. 19. in tit. de actio. Quibus adde alia exempla, quę ponit Fely. in c. audiuius. de simo. Ex quibus omnibus inferitur, quod cum regula ista loquitur in foro conscientioso, non habebit locū in foro conscientię, tanquam casus inter se diuersi sint.

Postremō istam opinionem probo vno alio modo factis efficaci: quia clarum est, hanc regulam in sui ratione mentali fundatam esse in quadā pręsumptione: quia pręsumitur, illum qui solam gratiam per supplicationem habet, nolle expedire bullas, ratione cupiditatis & lucri, vt delictet, vt fraudet cameram in annatam, & officiales, quibus acquiritur certum emolumentum ex literarum expeditione. Sed quando lex in pręsumptione fundatur, in foro conscientię locum non habet: quia in tali foro necessitates, nec pręsumptiones attenduntur, vt dicit Baldus l. cum quis. C. de iur. & fa. igno. qui refert ita fuisse Bononię disputando conclusum, & reassumit Iaf. in rubr. de acquir. hered. & in l. & si inutiliter. col. 2. C. de fideicom. hoc tenent plures alij doctores, quos accuratē Fely. enumerat in cap. sicut dignum. in fi. de homicid.

Non obest dictum illius practici vicecorrectoris, quo superius mentionem fecimus, quia licet ille fuerit multę doctrinę & experientię, vt ex eius operibus colligitur, licet inspicere, prout etiam eum laudat Ioan. Baptista sancto Seuerino in tracta pensionum. q. 30. col. penult. hilominus dictum eius per prędicta verum non videtur. Quia licet dicat, quod vtens gratia, literis non expectat, non sit tutus in foro conscientię, intelligitur, quando gratia quis in foro fori vtitur: quia ratio istius regulę militat, quia hoc facere pręsumitur, vt officiales fraudent, & sic, vt ipse ex illa fraude commodum sentiat: secus, quando non vult vt in foro fori, sed conscientię vti. Quia ista ratio propter dictum Innocen. in cap. quia preceptum de immu. eccles. non procedit. Vbi voluit, quod vbius est tradita aliqua solemnitas per ius posituum: si tunc actus aliās legitimē factus sit, faciens est tutus in foro conscientię.

Magis tamen obstaret mihi regula 53. infra eodem, que A
 dispensationes non suffragari, nisi literis expeditis, dispo-
 nit: & tamen dispensationes concernunt etiam forū con-
 scientiæ. Sed respondetur, illam regulam de dispensatio-
 nibus, in foro fori intelligi debere, quæ in iudicio debent
 produci, puta super incompatibilitate, vel similibus. Se-
 cus autem si dispensationibus in foro conscientie tantum
 uti vellet: quia tali casu posset hoc facere, ex quo à nullo
 inquinatur. Nam propterea papa in d. regula 53. cum mi-
 nisterio dixit, dispensationes, literis non confectis, non
 suffragari, & non dixit, non valere. Quia verbum, Suffra-
 gari, ad verbum contentio sum trahitur, & proprie aliquid
 repulsiuum & controuersiale significat, solennitatem scri-
 pturæ requirens: ut est text. & ibi not. gl. in c. perpetuo. de B
 elec. lib. 6. & in l. illud. ff. quod cuiusq; vniuer. no. Faciunt,
 que notantur per Spec. de adult. in fin. & per doct. in rub.
 C. de suffrag. Cum quibus concordat glo. iuncto tex. in l.
 de quibus. circa si. ff. de legib. & in l. si quæ sunt. in verbo,
 suffragio. ff. famil. ere. Et etiam ista regula non dicit, quod
 non valeat gratia. Quæ verba in ista regula Soci. in consi.
 41. lib. 1. ponderat. Et ita istam Moderni de Ripa lib. 2. re-
 sponsum, sub tit. de rescrip. ca. 11. interpretantur: vbi in-
 distincte solam signaturam in gratis dispensationum suf-
 ficere probat. Et pro ista opin. videtur esse consilium ele-
 gans Domi. de Sancto Gemina. in consilio 106. incip. su-
 per dicto dubio. in 3. col. versic. in contrarium. & videtur
 sentire Glossator in si. dicta regula 53. qui dicit se intel- C
 xisse, ita fuisse iudicatum in Rora. Res tamen non est sine
 difficultate propter motiua dicti doctoris in d. lib. practi-
 ca, qui latius super hoc diuagatur.

QVAESTIO DECIMAQVINTA.

QVAERITUR, quia regula 29. infra eodem, disponit,
 commissiones non valere, nisi literis expeditis, an
 litera in dubio post commissionem producta,
 de quarum expeditione dies nō apparet, in tempore ex-
 pedita præsumantur, & cui incumbat onus probandi?
 SOLVTIO. Ille casus sæpe, tam temporibus antiquis
 quam nostris contigit, ut in memoria! bus tempore Sixti
 reperio adnotatum. Et istam eandem difficultatem scribit
 Do. Gulielm. in collectaneis decisionum. Et nouissime in

De causa Lucana parochialis filiorum Corui, de hoc anno
 D. XXXIX. coram R. D. Ioan. Paulo ventilatur. Et in sum-
 ma ista conclusio videtur, & resolutio antiqua sepius per
 Rotam innouata, quod literæ in dubio in tempore expedi-
 ditæ præsumantur: & quod dicenti eas expeditas post com-
 missionem causæ, onus probandi incumbat. Quia oppo-
 nens in exceptione sua est actor: & sicut actor petitionem
 suam probare debet, ita & exceptionem: vulgata l. i. ff. de
 exceptio. Et hoc præsertim dicendum est, vt actus in dubio
 potius valeat quam pereat, per ea quæ longo discursu cu-
 mulat Fely. in cap. pastoralis. de rescriptis. & Modet. in l.
 quoties. ff. de verb. obli. Et quia sic interpretando nullitas
 tollitur, iuxta ea quæ Bart. not. in l. non solum. §. sed & re-
 E probari. ff. de oper. no. nunt. cum simil. Et quia ista iam in
 curia omnib. practicijs tritissima sunt, amplius non insisto.

COMPENDIUM PER QVAM
 BREVE VTRIVSQUE SIGNATVRAE.

PROSTREMO, quia regula ista de signaturæ
 iustitiæ loquitur, operæ pretium erit (cum scri-
 rim, non præcedentibus meritis à sanctis-
 simo Domino nostro papa Paulo III. factis
 post eius promotionem vtriusque signaturæ
 gratiæ & iustitiæ, creatus referendaris) quædam hic con-
 uiter, quæ alias successiuo studio cumulauerã, ad dictam
 signaturam iustitiæ pertinentia, pro intellectu regulæ ad-
 notare. Quæ licet pro certo habeam ea viris consumma-
 tissimis leuia videri posse, non tamè omnino inutilia esse.
 Quia licet videtur post multa seriò dicta, labore huius
 media itineris statioe ridere, ac leuia loqui, quod in
 rebus experimur, qui postquam operi arduo mētem do-
 ita dicam) cogitationem totam, & phantasiã affixam
 si quando tardio affecti, ab eo opere animi causa diuersa
 non ad ardua ilico, sed ad depingendas potius aures
 alias res leues decurrunt, quibus animus tanta laborum
 tentione defatigatus paululum leuetur. Erunt igitur
 (si viris consummatis non placebunt) pro tyronibus referen-
 rendarij officium gerentibus, quibus aliquando prole-
 volui scripta. Nam vt dicit Hostien. in cap. i. verba
 futura. per illum text. vt eccles. benefic. multa scribentur

excusabiles sunt. Qui licet prouectis non in omnibus satisfaciant, nouitiis tamen prodesse possunt. Melius enim est teste Galeno, doctos onerare scitis, quam iuniores fraudare docendis. Quanquam etiam spero summis uiris docta, ac fortè meliori lectiōe grauatū, hæc leuia aliquando iucundiora fore. Nam stomachus lautioribus cibis fastiditus, sæpe oluscula & pisciculos appetit. Fateor tamen ingenuè, ut ab istis temerariis iudiciis me liberarem, sæpe calamum continuisse, ne aliquid in hac materia signaturæ scriberem, cum propter materiæ difficultatem, tum etiam propter styli eiusdem signaturæ frequentem mutationem & uarietatem, quæ adeo magna est, ut quotidie nouas formas deprømere uideatur. Adeo quod propter noua iura quæ in dies signaturæ depluit, dici potest, quod licet procurator vel aduocatus ex debito conscientiæ iniustas repudiare teneantur: hoc tamen fallit in materia beneficii, in qua, licet prima facie causa iniusta appareat nihilominus propter uaria iura, quæ quotidie ex signaturæ emanant, propter quæ causa iniusta iustificatur & uincitur, & quæ à principio iusta uidebatur, iniusta redditur, excusantur, ut quotidie experimur: ideo aduocati tales causas acceptare non peccarent, quas certitudinaliter iniustas esse, nisi ab euentu iudicare non possunt. Secus in profanis, in quibus ius semper certum est, nec per signaturam mutabile. Et ideo de signaturæ prouerbiū illud dici potest, Semper noui aliquid affert Aphrica. Et quanuis in hoc proposito animus meus diu fixus existerit: uidelicet ne aliquid cederem, tamen mihi scribendi fiduciam dederunt scripta quedam nuda quæ in hac materia signaturæ (iam multis annis per manus plurium referendariorum, & curialium uersantur) in multis non solum mutila, sed etiam manca, & sine aliqua iuris ratione uel autoritate roborata, quæ me iam per uarias occupationes publicas fessum, nec talia cogitantem, ueluti Entellum illum Virgilianum, (si licet in paruis exemplis grandibus uti) ad animi robur impulerunt & reuocarunt. Quamobrem reprehendi non debeo, si quæ ab aliis sic inuenta sunt, cultu reddam blandiora, autoritate iuris firmiora, longè, ac noua accumulatione ueriora. Igitur ad rem ipsam accedamus.

IGITUR quæro, quid præ se ferunt ista verba regulæ, videlicet, nisi sint commissiones iustitiam continentes, per placet, vel per S. R. E. Vicecancellarium, &c.

SOLVITTO. Pro intellectu istorum verborum totus versusque signaturæ stylus reuoluendus est, videlicet, gratiæ, & iustitiæ, de qua Glossator aliqua hic scribit. Sed quia nimis onerosum & prolixum fortassis videretur hic omnia scribere, quæ dici aut excogitari possent, potiora tantum deligam, quæ ab aliis tradita non fuerunt: reliqua in illo opusculo, quod aliàs super stylo sacre penitentiariæ fabricauimus, scribam. Nunc verò ea duntaxat tractabo, quæ ad declarationem istius regulæ, & aliarum de signatura loquentium expedire arbitror.

Epedire arbitror. Quæ, ut magis distincta, & suo ordine clariora appareant, istud opusculum in tres particulas diuidam. Nam ut Bal. in proæ. Digestorum dicit, Scire quid facias, & nescire quo ordine facias, perfectæ cognitionis non est. Prima pars aliqua de antiquo & moderno signaturæ gratiæ & iustitiæ stylo enarrabit, differentias altitudo ponens, ac distinguens personas, quibus hoc signaturæ negotium commissum est. Secunda pars circa referendariorum originem & officium versabitur. Tertia pars casus & effectus plures ad huiusmodi signaturam iustitiæ, de qua ista regula loquitur, pertinentes, enarrabit, per quos etiam regula. 29. quæ ad istam, veluti quoddam necessarium antecedens & præambulum se habet, latissimè declarabitur.

E Circa primū, illud ante omnia meminisse oportet, quod varias vtriusque signaturæ obseruationes fuisse, quæ et regularum antiquarum & iurium diuersitate, super hac materia loquentium, colliguntur, de quibus antiqui & Moderni doctores pauca admodum scripserunt. Et hæc signaturæ varietas fecit, quod signaturæ gratiæ & iustitiæ eisdem plurimque verbis olim conficerentur. Nam antiquis temporibus, supplicationes gratiæ, prout hodie, tunc etiam per hoc signabantur. Et eodem modo commissiones iustitiæ per hoc verbum fiat, signabat. Verum, quia hæc omnia sine quo certo ordine procedebant, non modicâ confusione generabatur. Quamobrem modernis temporibus signaturæ gradus distincti fuerunt: & incipiendo à signaturæ gratiæ, quæ superior, & fortasse antiquior signaturæ iustitiæ videtur, &c.

et non dignior ratione iustitiæ, quæ secundum Philoso-
phum inter ceteras virtutes principatum obtinet.

Est in primis notandum, quod signatura gratiæ olim, &
hodie, ut dixi, per papam, per verbum fiat, conficiebatur,
& non sine optima ratione, quia papa solo verbo fiat, facit
gratiam, ut dicit Bald. in l. humanum. in fina. C. de leg. Et
certè nullum verbum est aptius, per quod hæc principis li-
beralitas statim repræsentetur, sicut per hoc verbum fiat,
quod de sui natura gratiam de præsentia, ac in promptu in-
ducit mentè papæ sine aliquo alio literarum adminiculo,
aut inuolucro incontinenti ad esse perfectum deducit, ut
expressè Bald. in l. cum apud. C. de com. ser. ma. dicit, & an-
te ipsum Cald. in Indice suo, in verbo, fiat, & idem Cald. in
repe. c. quisquis. per illum text. de elect. vbi subdit se ita in
magna causa obtinuisse, sequitur Felyn. in rub. de constit.
in 3. colum. & latius in ca. Rodolphus. in 18. col. versic. fiat.
de rescrip. Et quod verbum fiat, actum in instanti factum es-
se denotet, videtur facere text. in cap. qui bona agunt. §.
sicut. 7. quest. 1. vbi dicitur, quod per illa verba, siam mona-
chus, statim professio facta est. facit glos. penult. in ca. por-
rectum. de regulari. & tex. in cap. 1. de filiis presbyte. & per
hoc apparet glos. in cap. generali. 25. quart. 1. quæ voluit,
verbum fiat, actum de futuro respicere, in signaturis papæ
non esse veram, qui statim, ut dixi, simplici verbo fiat, gra-
tiâ facit, ut dicit idè Bald. in l. falsus. in 8. col. versic. itè scias.
C. de fur. nec hoc sine mysterio factum videtur. Nam cum
papa Dei optimi maximi vices gerat, conueniens fuit, ut
quo ad fieri potest, eius vestigia imitetur. Et ideo sicut ille
rerum omnium opifex, cū dixit, Fiat lux, statim sine aliquo
intervallo facta est lux, ut patet Gen. ca. 1. Sic papa ad eius
similitudinè, cuius vicarius est, hoc verbo in signatura uti-
tur, fiat gratia, & statim facta est: pro quo optimè facit tex.
in l. 1. §. deinde ait prætor. ibi, hæc verba fiat, statim facto
suo nocent, & c. ff. ne quid in loco pub. quib. accedunt ea
quæ scribi Ant. de But. in consil. 2. quod errore repetitum
est. cōf. & Fely. eum referēs in c. nonnulli. in princ. in 8. col.
de rescrip. & in c. super literis. in 6. col. e. rit. & Gem. in cōf.
65. col. si. cū aliis de quibus per Moder. Pap. in rub. de cōst.
col. 27. Et per Frac. de Ripa. lib. 2. respōforum. super tit. de
rescrip. ca. 11. Et ad hoc notabilem decis. ponit Rota tit. de

D rescript. in antiq. l. incipi. Cancellaria. &c. quæ secundum numerum est decif. 561. quam latè Fely. in cap. nonne. in colum. de præsumpt. declarat.

Est tamen vnum circa hoc valde notandum, quia licet vt dictum est, hoc verbum fiat, in signatura papæ positum, de sui propria natura gratiam in instanti inducat: hoc verum est, quando subiecta materia solum gratiâ continet: Secus vero quando in supplicatione plura petantur, quorum aliqua gratiam continent, aliqua verò iustitiam, quæ secundum ius regulatur. Nam tali casu si papa talè supplicationem per fiat, vt petitur, signaret, solum papa concedere datur ea quæ iustitiam concernunt, & secundum ius commune sunt, & hoc casu propter rerum misturam, illud verbum Fiat, à sui natura exorbitaret, & per consequens gratiam inducere non videretur. ita notabiliter cõcludit P. Philip. Corneus in consil. 119. circa primum. col. 5. lib. 2. & consil. 48. quoniam. lib. 3. quem sequitur Franc. de Ripa erudit⁹ in rub. de resc. col. 6. quod propter plures effectus qui ex hoc in practica quotidie resultant, est menti tenendum, de quibus Moder. plures differentias faciunt in eadem postulasti. de rescript. Igitur ea quæ dicta sunt, locum habebunt, quando expresse à papa petuntur ea, quæ contra vel præter ius sunt, in quibus gratiam concedere videtur. Faciunt ad hoc ea quæ in tit. de rescrip. lib. 6. nume. 26. dicitur.

Postremò circa istam signaturam aduertendum est, quod quando papa, nouam gratiam facit, eam hoc modo signaturam ponit: Fiat vt petitur: sed quando est reformatio, signaturam ponit: & sic tantum primam literam sui proprii nominis ponit, & sic tantum primam literam sui proprii nominis ponit, & sic tantum primam literam sui proprii nominis ponit.

Sed hic pulchrum dubium occurrit: quare papa in signatura supplicationum primam literam nominis sui ponit, & sic tantum primam literam sui proprii nominis ponit, & sic tantum primam literam sui proprii nominis ponit.

S O L V T I O. Dicitur possit hoc ad denotandam veritatem personam, siue vtrunque nomen factum fuisse. nam in supplicatione nomen proprium generationis ponitur, & hoc verò nomè sui potificatus, id est, regenerationis, & publicam personam, videlicet priuatam & publicam reprobatur. Vel dici potest, quod in supplicatione ideo proprium nomen ponit, quia illud verum, naturale, & originale nomen est: nomen verò potificis, inductiuum & accidentale, quia in supplicatione verus scribendi actus auctore dicitur.

vt talis, vt verus, & nō representatiuus homo scribit, ideo A
 vero nomine vitur. In bullis verò, quia Papa non scribit,
 nec manum suam, vt ipse apponit, sed per officiales expe-
 diuntur, ideo in illis officij sui nomen, id est, Papatus po-
 nitur. Et pro ista ditinctione facit notabile dictum Boni-
 facij de Vitalinis Rotę auditoris in clem. 1. 4. col. nu. 48. de
 proba. vbi dicit, quòd quando Papa organo vocis suę lo-
 quitur, tanquàm priuata persona loqui videtur, quia per
 se scribere & loqui, sunt actus personalitatem denotates:
 sed quando per literas seu bullas loquitur, ex quo nō lo-
 quitur Papa per organum proprię vocis, sed officialium,
 tunc vt priuatus homo loqui non dicitur, sed vt Christi vi-
 carius. Sic igitur dicendū est, quòd quando ipse manu sua
 supplicationem signat, ideo nomen suum priuatum ap- B
 ponit: quia manu sua scribendo actum priuati hominis,
 personalem industriam denotans, facit: propterea bene
 nomen impositū personę suę cōuenit. Sed in bullis, quia
 ista de per se non facit, sed representatiuè secundum præ-
 sumptam formam fiunt, ideo in illis dignitatis nomen
 apponitur. Et hoc quantum ad supplicationes gratiosas.

Commissiones verò iustitię, licet hodie per alia verba
 signentur, olim tamen, vt dixi per verbum, Fiat, sicut sup-
 plicationes gratiosę signabantur hoc modo, videlicet,
 Fiat iustitię, ita q̄ in hoc videbatur differentia inter signa-
 turam gratię & iustitię: vt expressè colligitur ex his qua
 latius tradit Ias. in l. iustitię. ff. de iusti. & iu. Et de istis ver- C
 bis Papę, Fiat iustitię, quę in commissionibus appōni so-
 lebant notab. quę sit. decidit Bal. in c. studuisti. de of. deleg.
 de qua latius disputat Ias. in l. causas. in 2. col. C. de trasac.
 Tamen considerandum est, q̄ licet verbum, Fiat, de suo
 proprio significatu ad supplicationes gratiosas, & nō iu-
 stitię pertineat, interdum tamen Papa ad supplicationem
 gratiosę petitam & signatā per, Fiat, reddit mistā, prout
 in notab. casu consuluit Ioachimus de Narnia, aduocatus
 sui tēporis doctissimus in quodā consi. incip. pro respon-
 sione. posito in nouo volumine allegationum antiquarū,
 fol. 277. vbi loquitur de quadam supplicatione pro crean-
 do Doctore gratiosè, sine aliquo examine petita, & Papa
 signauit supplicationē per verb. Fiat, vt petitur, & addidit
 ista verba, & committatur. Ita q̄ illa gratia pro parte gra-

Gratiosa erat, pro parte sapiebat iustitiam, ut ibi latius scribitur.

Ex quo inferitur, quod licet hodie commisiones iustitiae per verbum, Placet signentur, ubi verò commissio gratiā aliquā contineret, vel papa ad partes committendo scribit, hodie etiam signatura per verbū, fiat, ut petitur, videtur. Sed ista vsque ad tempora Sixti III. vario modo procedebant. Tempore verò Alexandri Sixti, qui quādam ordinationes super hoc edidit, istae signaturae gratiae, & iustitiae diuisae fuerūt, & quaelibet de per se certas differentias & stabilem ordinem receperunt. Itaque nunc supplicationes gratiosae aliter signantur, quā commisiones iustitiae. Et etiam in signatura gratiae facti sunt gradus differentiae in qualitate, propter quos gradus vna regula cancellariae facta est, ut statim dicā. Et isti gradus ex eo apparent, quia quando supplicationes gratiosae per papam conceduntur, signatur, aut per verbum fiat, ut petitur, vel fiat A. aut, fiat more proprio, ut dixi in principio. Et iste est primus gradus signaturae gratiae. Secundus gradus est, quando papa non signat, sed propter multiplices occupationes earum signaturam alicui cardinali, vel praefato committit. cuius hodie in gratiosis verbo fiat, nō utitur, sicut papa facit in istis verbis, videlicet, Cōcessum ut petitur, vel cōcessum in forma in praesentia D.N. Papae. N. Cardinal. & iste est secundus gradus. Et ista signatura utitur cardinalis in principibus gratiis, sed in reformationibus nō cōcernentibus vā gratiā, sed dūtaxat aliquā qualitatē & circumstantiam signat concessum in praesentia D.N. Papae, sed concessum L. Card. &c. Et isto etiam modo Vice cancellarius prouincias gratiosas in casibus, qui sibi per regulas cancellariae conceduntur, signat, ut sunt gratiae si neutri, vsque ad summam, & cum quadam limitatione, ut scribitur in Roman. in consil. 379. column. fin. signat etiam subreptiones, reformationes. & alias de quibus ibi.

Et bene verū, quod licet Vicecancellarius in dictis casibus in dictis regulis enarratis signare possit supplicationes gratiosas per concessum, tamē rarō facit, quia curiales supplicantes magis volunt signaturā papae, vel cardinalis signaturam habētes, quā Vicecancellarij, & hoc duplici rōne. Primum propter digniōrē signaturam, ad quem medio Referendarij sum facilis accessus patet, tum etiam quia papa supplicatio-

ibus, facile clausulas derogatorias obstantiarum conce- A
dit, quas Vicecancellarius, neq; aliquis alius inferior à Pa-
pa concedere potest, nisi sibi ex stilo daretur, vt dicit in
terminis Ioan. de Imol. & Domini. in c. statutum. in glos.
literarum. de rescrip. li. 6. tradunt late Mod. in l. nemo po-
test. de leg. 1. Et ideo miratur Glossator in regula 69. qua-
re Vicecancellarius communiter illi regule deroget, vide-
licet quod sequestra & remissoria literis non expeditis
dantur: cum tamen de iure clausula, Non obstantibus, vt
non possit. Ex quibus apparet, quod potestas, qua hodie
per regulas Vicecancellario signandi in materias gratiosas
datur, penitus frustratoria & sine vsu sit. Bonum igitur es-
set in his, in quibus illi potestas signandi supplicationes
gratiosas vel contentiosas, per regulas conceditur, quod B
etiam facultas derogandi contrariis constitutionibus da-
retur, per quas impediri posset illa concessio: quia de iure
quado aliquid à Papa alicui committitur, omnia illi con-
cessa censentur, sine quibus iurisdictio exerceri non po-
test, vt in c. praterea. cum vulg. de offi. deleg. Sit ergo ista
prima differetia inter istas signaturas gratia & iustitia, vt
dixim gratiosis solus Papa vtitur verbo, Fiat: sed Cardi-
nalis vel praelatus, quibus signaturam committit, verbo,
Concessum, vt petitur, vtuntur.

Sed aduertendū est, q. licet Cardinalis altero de duob.
modis dictis signare possit: nō tamen utroq; modo simul
eadem signatura signare posset: vt verbi gratia, concessum,
vt petitur, & in forma: quia si petita aduersarentur, formæ
in quintero Cancellariæ scriptæ, contraria cōcedere vi- C
derentur quod ignorantia saperet. Et propter has differē-
tias signaturarū, vna reg. Cancellariæ facta est, posita infra
nu. 31. quæ voluit signaturam Papæ per, Fiat, illi per cōces-
sum facta in concursu preferri. quod procedit etiam si illa
per concessum motu proprio, etiam qualificato concessa
esset, & illa Papæ non esset motu proprio, nec pro quali-
ficato, vt Rota in pluribus causis conclusit, vt late refert
D. Culi. Casiod. in quadam decisione super illa regula.

Et q. dictū est, neminē præter Papā supplicationes gra-
tiosas per verb. Fiat, signare posse, fallit in maiori Pœnitē-
tario, qui eas triplici diuerso modo signat per verb. Fiat.
Tamen illa signatura maioris Pœnitentiarij per Fiat, in

Duobus vel tribus à signatura Papæ etiã per, Fiat, differt.
 Primò, quia maior Pœnitentiarius, nullo habito discrimine, supplicationes gratiosas & commissarias eodem modo signat per, Fiat, sed Papa in sua signatura supplicationes gratia à commissariis distinguit: quia gratiosas uniformiter hoc modo signat, Fiat, vt petitur, vel, Fiat, motu proprio: commissarias verò signat per, Placet. Differunt etiã in alio, quia maior Pœnitentiarius verbo, Fiat, diuersimodè vtitur, videlicet, Fiat in forma, vel, Fiat speciali, vel, Fiat de expresso. Quid autem illa signatura importent, audeo hoc intrepidè dicere, paucos intelligere: sed ego eas latissimè in tracta. de offic. & stylo sacre Pœnitentiariæ declaro, vbi est proprius locus.

E Differt & tertio signatura Papæ per, Fiat, ab illa maioris Pœnitentiarij, quia Papa aliquãdo sponte suã ad cõcedendam gratiã mouetur, & ideo supplicationè per, Fiat, motu proprio signat: sed maior Pœnitentiarius, licet licet per, Fiat, signatura motu proprio vti possit, prout etiã vti potest ordinarius, tamen materia subiecta, quæ in dicto officio tractatur, signaturã istã non patitur: ratio est, quia etiam concessiones quæ per maiorem Pœnitentiariũ fiunt, etiam absoluciones peccatorum vertuntur, inconueniens & absurdum videretur, q̃ peccatori nõ petenti absolucio motu proprio daretur, cum peccati venia nõ detur, nisi peccator & correcto, vt dicit text. in c. peccati venia. de reg. iur.

Et licet quo ad signaturam gratia sit differẽtia in signandis inter Papam & Cardinalem, seu prælatum, quibus Papa signaturam committit. Tamen quo ad signaturam iustitiæ, nulla aut modica est differentia inter signaturam Papæ & Cardinalis, nisi in hoc, quia Papa supplicationes commissarias per verbum, Placet, & Cardinalis, signat sic, Placet S. D. N. Papæ, N. Cardinali.

Itẽ quia Papa istas cõmissiones iustitiæ aliquãdo in cõsistorio publico signat, ea ratione vt dicit hic glossa, videlicet, vt cuncti Papã iustitiã facientẽ videant. Sed est in Cardinali, qui non solum in cõsistorio, sed nequãquam in cõgregationibus Cardinaliũ priuaris, præsentẽ vel absente Papa, potest illas cõmissiones nec cõsuevit signare.

Vicecancellarius verò bene potest signare supplicationes cõsistoriales de iustitiã, sicut Papa in cõsistorio.

ditis tamen partibus facere solet, vt in concilio Constan. A
 selsione sexta conclusum fuit.

Sed quare Papa in consistorio publico signat prædictas
 commissiones, rationem ponit Glossator hic, videlicet q̄
 ideo hoc facit Papa, vt cuncti videant q̄ facit iustitiã. Sed
 ista ratio iudicio meo fragilis est, quia Papa non indiget
 demonstratione benefacti, cum ex seipso soleat, & palam
 & occultè, semper, & vbiq; iustitiã ministrare, & cū sit no-
 tum omnibus, non oportuit illum illa demonstratione in
 consistorio publico vti: nam ex eo, quia ibi cõmissionibus
 petitis dicit alta voce Placet, nõ per hoc facta est iustitia,
 cum adhuc requiratur, q̄ illa cõmissio signetur & postea
 iudici cui cõmittitur præsentetur, qui cuncta rimando iu-
 stitiã ministrabit. Nõ igitur per verbũ, Placet, quo vtitur B
 Papa in consistorio, statim facta est iustitia, cum ibi senten-
 tiam non proferat, quod est propriè iustitiã facere, sed
 ille actus prolationis sententiæ, postea ex interuallo per
 iudicem qui fieri debet, quidè actus nõ videtur ab omni-
 bus, quia in consistorio sola commissio signari manda-
 tur, quæ multa requirit, antequam ad effectũ perducatur.
 Alia est igitur ratio quare Papa signat ibi illas commis-
 siones. Nã ex quo duo Cardinales diaconi vadunt ad re-
 cipendum & introducendũ nouum Cardinalem, vel le-
 gatum, ne Pontifex cū reliquis Cardinalibus permanenti-
 bus in consistorio videantur medio illo tempore expecta-
 re, ac etiam ne ostendat Papa, q̄ tantum ibi adest propter
 hoc negotium & nihil aliud agere tẽpus illud vacuum in C
 illis actibus occupatur, ac in propositionibus dictarum
 commissionum teritur, quas ex arte & ingenio aduocati
 consistoriales sepe confingunt casus atroces, & crudeles
 proponentes, & verbis duris & fictis exaggerantes, vt tẽ-
 pus illud vacuũ impleatur. Sunt tamen qui dicant, q̄ illas
 propositiones commissionũ mandat fieri Papa, vt osten-
 dat principaliter propter administrationem iustitiæ con-
 sistorium, non autem propter nouum Cardinalem, vel
 oratorẽ recipendũ indixisse, quasi q̄ illo die Papa pro tri-
 bunali sedere videatur, volens ius publicè dicere, qua de
 causa omnia tribunalia vrbs cessant ipso tũc ius dicente.
 Tamen hoc nõ quadrat, quia Papa semper ius dicit, siue
 publicè, siue priuacè actũ faciat. l. fi. C. de legib. & in §. sed

D quod principi. Instit. de iure natur. Et quod cessent eo
 omnia tribunalia, non ex eo causatur, quod Papa pro
 tribunali sedeat, quia hoc semper facit, sed quia per ces-
 sionem tribunalium maior hominum concursus ad con-
 fessorium Papæ accedat: quod non fieret, si iudices & iu-
 riales negotiis suis intenderent, & occuparentur, ut
 per illum concursum exteræ gentes, quæ illo die publico
 confessorij ad Papam accedunt, decus & maiestatem summi
 Pontificis, quæ per concursum plurium prælatorum & pre-
 sonarum magis representatur, admireretur, & ob eam cau-
 sam Virgilius quâdo actum aliquem magnificum vel Dido-
 nis vel Aeneæ representat, semper utitur illis verbis, Con-
 cursu accedere magno, vel, Magna comitante cetera, &c.
E Decus enim principis, vel cuiuscumq; alterius personæ ma-
 gis splendescit propter multitudinem subditorum aut famu-
 liarum, ut latius dicam in regula, de impe. benefi. fa. C. 1.
 & est tex. expressus, de confessorio loquens in cle. 1. in ver-
 præfatis itaq; nuntiis, &c. de iureiur. ibi in publico con-
 fessorio, in quo erat prælatorum, & aliorum tam clericorum
 quam laicorum non modica multitudo, &c. Et ideo de
 causa antiquitus, quâdo omnes prouincia: Papæ obedi-
 bant, & ad eum veluti vnicum Christianæ religionis patrem
 pro expediendis negotiis necessariis accedebant, tantus
 fuerat ad sedem Apostolicam concursus, tantus exterræ
 gentium conuentus, & exinde tam magno summo Pontifici
 reuerentia accessit, ut quidam eum admirabilem, alij
 stuporem appellarent, ut dixi in c. 1. de cost. li. 6. Et illi
 uotio sedis Apostolicæ, & ad eam concursus usq; ad
 ra Nicolai v. frequentissimus fuit: adeo quod dicitur
 de Ana. & Io. Gozadinus, olim celeberrimus confessorius
 aduocatus in tract. de Iubileo. propter maximam concurren-
 tiam hominum, Nicolaum v. coactum fuisse illos quindecim
 peregrinis, pro Iubileo concessis, ad quinque, postea
 tres, deinde ad duos restringere. Et dicit Platina tempore
 Nicolai, in Põte S. Angeli tantam fuisse hominum multitu-
 nem coadunatam, quæ facta obuia mula Cardinalis S. Marci
 Veneti, cum neq; venientes, neq; redeuntes, ob infirmitatem
 tem multitudinem cedere possent: cadente vno, atq; alio
 super mulam illam iam à multitudine oppressam ad ducendum
 hominum corpora, & equos tres, obruta & suffocata fuit.

multi etiam à lateribus pontis in flumē cadentes in vndis A
periere, vt ibi latius per eum, ob quam causam variæ quæ-
sitiones propter successiones honorū cuiusdam matris &
filiū ibi suppressi, excitatæ fuerūt, super quibus plures Do-
ctores egregij consuluerunt, vt refert Felynus in capitulo,
ad capitulum Sanctæ Crucis. columna penulti. versicul. de
duobus. de rescriptis.

Redeundo igitur ad propositum, concludo ideo papam
in consistorio publico signaturam illarum commissionum
illorum casuum introduxisse, vt tempus illud vacuum, quo
vel noui cardinales, vel oratores introduci expectantur,
agendo aliquid consumatur. Nam hoc faciēdo non etiam
desinit, quando casus veri accidunt, & proponuntur, iusti-
tiam ministrare. Nam hic mos & stylus hodiernus signādi B
supplicationes in cōsistorio, & mādare fieri processus cri-
minales aduersus malefactores & rebelles, ad instātiā p-
curatoris fisci antiquus fuit, vt dicit Bonifa. Vitel. in clem.
1. in prin. de iudic. Et pro quo facit tex. in cle. 1. versicu. præ-
fatis itaque. ibi eramus cum nostra curia residentes in pu-
blico consistorio, &c. de iureiur. Igitur dum ista in cōsisto-
rio aguntur, interim cardinales creandi vel noui oratores,
aut legati à legatione redeuntes introducūtur, pro quibus
omnibus recipien dis solet cōsistorium publicum cum ob-
seruatione quarūdam ceremoniarum indici, quæ latius in
lib. Ceremoniali describuntur. Papa igitur non solum pri-
uatè, sed etiam publicè, & in consistorio, vt dictum est, cō-
missiones huiusmodi signat. Sed cardinalis, aut prælatus C
habens signaturam, hoc non facit, nisi domi.

Legatus verò de latere nō signat, sicut cardinalis habēs
signaturam, sed sicut papa, & hoc honestū videtur: quia ex
quo eius personā representat, honorari debet sicut papa,
vt dicit glo. in c. quæ de causa. 2. quæst. 5. & notat Abb. in c.
mandata. in princ. de præsum. & ibi Moder. Et sic vidi plu-
res supplicationes per Reuerēdissimum bon. memo. Car-
dinalē de Monte legatū vrbis isto modo signatas, vide-
licet placet. A. nā vocabatur Antonius, & papa modernus
vocatur Alexander, & ideo etiam signat per placet. A.

Sacrum verò collegiū Reuerē. Cardinaliū, Papa in lon-
ginquis partibus absente post acceptatum papatū, prout
contigit in Hadriano, signat sic, placet sacro collegio suo,
V

D & D.N. Papę nomine. pro quo facit quod notat Specu-
de offic. ordi. §. quid de auditoribus.

Vicecancellarius verò etiã signare potest commissiones
iustitię super causis tantum pēdentibus in curia, sicut car-
dinalis p̄fectus signaturę hōc modo, placet S.D.N. Pa-
pę. Et antiquis temporibus ipse Vicecancellarius ordina-
riē signabat, neque erat alius cardinalis qui haberet signa-
turam iustitię, nisi ipse. Sed eo absente, tunc cōmittitur
vni cardinali, vt dicit Egid. decis. 636. & sequitur Fely in
rubr. de rescrip. circa fi. Et in illis quę ad officiu Viceca-
cellarij pertinebant, illius assertioni stabatur, aliās non vt
Egid. dicit in decis. 628. cum duab. seq. & alibi sæpe.

Sed hodie nescio quo pacto Vicecancellarius nō signat.
E nec illa facultate vitur, fortassis ea ratione, vt dixi, de
gnatura gratię. Quia ex quo hodiernis tēporibus omnes
commissiones habent clausulas, Non obstant. cōstitutio-
bus, &c. Vicecancellarius non potest illas clausulas appo-
nere, cum sint contra ius, cui derogare non potest, nisi
specialiter cōcedatur, vt in clemen. ne Romani. de electiōe.
Ideo supplicantes malunt ire ad papam, vel ad cardinalem
p̄fectum signaturę iustitię, qui hanc facultatem habet
cuius facilis patet aditus, quã ad Vicecancellarium.

Et illa potestas Vicecancellarij, vt dixi, vertitur circa
sas quę cōmittuntur simpliciter in curia: sed in causis
extra curiam committuntur, non potest commissiones
gnare, iuxta ea quę dicit Egid. decisio. 46. incipiens
F p̄tio. Cardinalis verò sic, vt dicit vna regula posita in
las de potestate Vicecancellarij. Et siue commissiones
gnentur per papam, siue per Vicecancellarium, aut Car-
nalem habentem signaturam iustitię, ipse idem, vt Vice-
cancellarius, vel eius Regens extendit signaturam, depu-
tatis distribuit tales cōmissiones auditoribus, vel alijs
latis, quibus cōmittuntur per ista verba quę appo-
tur post signaturam, videlicet de mandato D.N. Papę
diat magister L. & iustitiam faciat.

Super quo est vltius notandum, q̄ si talis extēsiō
cancellarij, vel Regētis discordaret à signatura papę,
tenditur potius signatura papę, quã extēsiō illa Vice-
cancellarij, vel Regētis, vt in notabili casu exēplum ponit
Guliel. in quadã sua decisione incip. contigit in vna ca-

&c. & refert ita pluries indicatum, vt ibi latius per eum.

A

Et si queratur, quare potius per huiusmodi verbum placet, signantur commissiones, quam per verbum fiat, vt osim? possit responderi, quia verbum placet nō est inductiuum gratiæ, sicut verbum fiat, sed est verbum concernens ius & iustitiam: nam verbum placet, denotat arbitrium boni viri, vt in l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de leg. 3. tenet Bart. in l. Lucius. ff. de fideicommiss. libert. & notat Abb. in cap. verum. de foro competen. & in c. cum venissent. de iustit. Hinc est quod placita, iurisdictiones causarum appellantur. vt in cap. ad audientiam. & ibi notat glos. de rescript. & illud arbitrium intelligitur, prout de iure, vt Moder. late scribunt in cap. 1. de constit. Et commissiones nihil aliud continent, quam ius, quia diriguntur, vt iustitia ministris. B
tur. vt in l. falso. C. de diuer. rescript. Et ideo commissiones iustitiæ solent communiter per papam ad differētiā supplicationis gratiosæ signari per placet A. vt hic dicit text. regulæ, licet hoc sit speciale in papa, quia potest signare supplicationem gratiosam per fiat, vel per placet. Secus autem in aliis commissariis.

Et adeo ista signatura iustitiæ cōtinet merum ius, quod in ea non datur de stylo decretum irritas, neque in ea derogatur privilegiis Romanorū, neque nouis reformationibus vrbis, quia per hoc infertur præiudicium, quod est contra ius. Neque etiam ista signatura iustitiæ dat repræsentatias, quia licet illæ sint de iure, tamen videntur continere in se quandam speciem gratiæ. Et hæc quantum ad signaturam iustitiæ sufficiant. C

Quantum verò ad extensionem Vicecancellarij vel Regentis, quæ fit post signatas commissiones per papam vel cardinalem, quid operetur? aliqua scribit Fely. in cap. super literis. in 6. colum. de rescript. propter quam factæ fuerunt olim plures decisiones Rotæ, quas latissimè discussit quidam Raymundus antiquus Rotæ auditor in quodā suo indice, in verbo, signatura. quæ tanquam prolixa & nimis verba nō curo referre. Nam sufficet ad hoc legere decisiones quæ sunt 19. & 361. in nouis & in antiquis. decis. 388. cū sequenti, & decis. 513. & 733.

Superest modo, vt de secūda parte huius epilogi loquamur, quæ circa ministros signaturæ (qui referēdarij appellantur, quæ circa ministros signaturæ

V ij

Dantur) versabitur. de quibus pauca quaedam commemorabo. Nam in primis illud scire oportet, Referendarios ob causam constitutos fuisse: quia princeps cum praesidentibus cardinalibus, & praelatis signaturam non poterat, cum impediretibus innumeris sedis Apostolice negotiis, tum etiam propter supplicationum multitudinem legendis, & examinandis supplicationibus superesse. Deputati igitur fuerunt isti, qui hunc laborem subirent, examinerentque prius & discuterent, ne quae in supplicationibus petuntur ab ipso principe, sine aliquis iniuria concedi possunt, in quorum signum visas supplicationes superscriptione nominis sui propria manu signaret, ut sic princeps cautior reddatur. Quorum quidem Referendariorum duo sunt genera. Nam quidam sunt gratiae, alij iustitiae, sicut etiam ipsae signaturae duae sunt, ut dicitur.

mus, duobus etiam cardinalibus commissae. Referendarij gratiae fuerunt a principio numero octo creati, ut dicitur in authentico de Referendariis. & totidem papa facit, licet interdum propter importunitatem potentum plures fieri sint. Sed Referendarij iustitiae solebant esse sex, & unus alius pro Cancellaria. Quorum omnium Referendariorum receptio usque ad tempora Alexandri. v. i. fiebat solo verbo & illud sufficiebat. Sed Alexander v. i. postea super hoc ordinationes quae sequuntur fecit. Ex quibus una magis bullam, siue constitutionem fecit circa reformationem iustitiae. In qua voluit Referendarios gratiae debere esse numero. & totidem iustitiae qui debeant in sua receptione ordinationes sequentes iurare, quas Alexander. in d. constitutione, voluit singulo trimestri in utraque signatura legi. Ordinationes signaturae haec sunt.

Voluit enim in primis Referendarios gratiae ad officium receptos ante omnia iuramentum de proponendis, & fideliter exponendis, iustis, & rationalibus petitionibus persistere. Quodque vota sua non ad complacentiam, sed iuxta suam conscientiam proferrent.

Rursus ne secreta signaturae quantumcunque leuia, & minima, quae ibi geruntur, sub periurij, ac suspensionis officio per mensem, poenae nulli panderent: ne (propter detectionem in inimitia vel scandala nascantur. † Euitarent in super sub eadem poena, ne in propositionibus suis

† Si quis per terea iurie facte de ca,

bus suis, vel alijs alios Referendarios sibi propitios facerent, vt vota ei, & ad sui complacentiam suffragia præstent sub eadem pœna.

Præterea, vt scopolum cauendum, præcepit, ne aliquid à partibus, quarum supplicationes examinant, vel proponunt, recipere procurét, etiam si illud fuerit esculentum, vel poculentum, sed gratis officium suum præstét, sub dicta pœna, & alia pro ipsius arbitrio imponenda.

Sed istud de esculento & poculento malè obseruatur in omnibus officialibus, qui licet prædicta capere non deberent vitra constitutos sibi à papa prouentus, nihilominus omnes libenter sequuntur dispositionem cap. statutum. §. insuper de rescript. lib. 6. quod voluit iudices capere posse esculentum, & poculentum à partibus mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus. Quod qui dem esculentum & poculentum, licet toto anno valorem centum Ducatorum excedere non deberet, iuxta glos. in cap. non licet. ii. quæst. 3. & nota. Marti. Laud. in tract. de offi. domino. notabili. §. 9. nihilominus praua consuetudo modum transgreditur, conniuentibus superioribus, & forte causam dantibus, qui deberent huiusmodi Referendarios, & alios curiæ ministros, de aliquo honesto salario prouidere: abhorret enim lex sine premio homines laboriosis officiis præfici, vt dicit text. in §. si quis autem. in authen. de iud. Quia alicui officium suum non debet esse damnosum, vt dicit text. in cap. cum non deceat. de elect. lib. 6. Nam cum labor est in damno, mortalis crescit egestas, vt dicit Cato.

Etiã voluit eos promittere, ne alijs Referendariis iniuste forte, vel minus honesta proponentibus assentiât, sed potius ex debito cõscientiæ suæ illis cõtradicant & aduersentur, nulla proponētis, vel alterius personæ ratione habita.

Postremo sub eadem pœna, & alia arbitrio ipsius papæ imponenda, obligare eos voluit, ne alterius Referendarij corruptelas, si forte sciuerit illorum aliquem commisisse, aut munera recepisse, tegere aut occultare deberent. Hæc sunt quæ Referendarij gratiæ promittere & iurare debent, quæ ferè similia sunt illis, quæ Rotæ auditoribus per ordinationes Ioannis. 22. imponuntur. Quibus factis quando ad signaturâ sunt omnes cõgregati, vna cum Datario, qui

secreta iudiciorum publicauerit, in factis, & iniuriarum actione tenebitur. l. si quis testamentum. §. sed si quis. ff. ad legem Aquil. atq; etiã crimine falsi. l. §. is qui de posita instrumeta. ff. ad leg. Cornel. de falsi. & humiliores hoc argentes, in metallum damnatur: honestiores vero, in insulam deportantur. l. si quis aliquid. §. qui vim. & §. instrumeta. ff. de poen. I O A N. M I L L.

D semper signaturis papæ assistere debet & solet, antiqui
Referendarij, vel prout fit, inter auditores Rotæ,
Referendarius qui secundum turnum proponere debet, ante
omnia orationem sequentem, quam Sanctus Ysidorus copiosius
se constat, alta & intelligibili voce legere debet, videlicet,

A D S V M V S Domine sancte Spiritus, adsumus pecca-
ti quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo co-
gregati, veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare il-
labi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradi-
mur, & ostende quid efficere debeamus, ut te auxiliante,
tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus, suggestor,
& effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo pater,
& eius filio nomen possides gloriosum: non nos patris

E ris perturbatores esse iustitiæ, qui summam diligis æqui-
tatem, non in sinistram nos ignorantia trahat, non favor in-
flectat, non acceptio muneris vel personæ contumpat. Sed
iunge nos efficaciter solito tuæ gratiæ dono, ut simus in te
vnum, & in nullo deuiemus à vero, ut sicut in nomine tuo
collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine iustiti-
æ iustitiam, ut & hic à te in nullo dissentiat sententia nos-
tra, & in futuro pro bene gestis consequamur præmii
sempiterna. Respondent omnes, Amen.

Hæc oratio dicitur in principio signaturæ, & in Rotæ
singulis diebus audientia, quæ originem habuit à Con-
cilio generalibus initio quorum hæc oratio dicenda erat, ut
docet Spec. in tract. de modo generalis concilij celebra-
di. in 2. parte rubri. Et Petrus de Monte, episcopus Rotæ
in sua Monarchia. quæstio. 4. & ibi hæc orationem, licet
tis corruptè, scribunt, & ita etiam inter concilia Basiliensia
& Constantiensia impressa reperitur. Sed hæc oratio hodie in
signatura papæ non legitur, nescio qua de causa, forte, quia
præsentia papæ omnem solennitatem supplet, ut dicitur
in l. omnium. C. de testamen.

Et quæ dicta sunt de Referendariis gratiæ, eadè in Re-
ferendariis iustitiæ obseruatur, qui solent esse sex, & unus pro
Cancellaria, licet aliquando sint plures secundum voluntatem
papæ. Verum quia in hac signatura iustitiæ periculosius peccat-
atur, quam in alia: ideo grauius puniuntur si huiusmodi
Referendarij reperti fuerint pro officio suo præstato ma-
nera suscepisse. Nam ultra pœnas prædictas, pro prima vice
suis

suspenduntur per mēsem ab ingressu signaturæ: pro secun-
da, per quatuor menses: pro tertia, suspenduntur perpetuò,
& ad illud officiū amplius exercendum inhabiles reddun-
tur. Et ob eā causam summi pontifices sapienter in hac si-
gnaturā iustitiæ intro duxerunt, quòd solus cardinalis ha-
bens signaturā iustitiæ, salariū cētum Ducatorum singulo
mense haberet: Cardinalis verò signaturæ gratiæ nihil re-
ciperet. Quia prima signatura propter iustitiā ministrandā
est altera periculosa, & vt occasio omnino in illa tolle-
retur capiendi munera etiā elculenta, quæ solent sæpe sa-
pientum oculos obæcare, vt in can. pauper. ii. q. 3. illud in-
ductum fuit: nā vbi maius periculum vertitur, cautius fuit
agendum, vt in c. vbi periculum. de elect. lib. 6. Quod qui-
dem periculum in signatura gratiæ militare nō videtur. Et
ideo videmus, quòd Alexand. v. i. grauiorem pœnam Refe-
rendariis iustitiæ munera capientibus, quàm Referenda-
riis gratiæ imposuit, vt ex prædictis capitulis apparet.

Item tenentur Referendarij iustitiæ, cum proponitur ali-
qua materia antiqua, super qua iam plures commissiões
propositæ & signatæ fuerunt, partes, vel earum procurato-
res, aut aduocatos audire, duos ex Referendariis, qui eas
audiant, & referant in sequenti signatura deputando, licet
aliquando Referendarij omnes informantur.

Itē est ordinatum, q̄ quādo in signatura causa alicuius
Referendarij, aut fratris germani, aut alterius vsq; ad ter-
tium gradū affinitatis, vel consanguinitatis inclusiue pro-
ponitur, Referendarius illi propositioni nō intersit, sed ex
loco signaturæ foras exeat, nec votū det, nec quod alij de-
derunt perscruteretur. Quod etiam in auditoribus Rotæ
Ioan. 22. statuisse constat. Et si idem Referendarius scienter
proposuerit in signatura commissiões ad se, vel ad su-
pradictos consanguineos, vel affines pertinentes, ipso fa-
cto est excommunicatus. Hæc Alexand. v. i. constituit, qui
postea in constitutione quadā reformatoria curiæ, alia ad
illam signaturam pertinentia addidit. Voluit enim, quòd
commissiões beneficiales extra Rotā non signentur, nisi
de cōsensu partium, & tunc non derur potestas decernen-
di executoriales, nisi contra succumbentem.

Item voluit, quòd commissiō semel reiecta, nō ponatur
iterum sub pœna excommunicationis ipso facto incurreda.

D Item quod extra signaturam non porrigantur papae commisiones signanda.

Item quod commisiones aduersus literas, seu gratias tollentes ius questum, semper signari possint, nulla habita ratione, qualis sit materia proposita. Et plura alia in dicta Bulla reformationes statuit Alexand. quae longum esset recensere: quia ideo non refero, quia Bulla forte non fuit publicata. Sed capitula superiora publicata, & seruata fuerunt aliquo tempore, & ideo ista exempli causa sufficiant.

Hac de Referendariis statuit Alexand. cum ante omnia confusa viderentur, & hodie male etiam haec statuta seruantur, quia Referendarij simpliciter absque iuramento recipiuntur, quod est mirandum, quia cum isti sint ministri

E dis Apostolicae, & omnium secretorum signaturae participes, & iustitiae consolatores: non deberent ilico, & nullo verbo recipi, sed maior circa tales personas promouenda deberet diligentia adhiberi. argu. l. i. §. sed & si quis. l. de carbo. edicto. Praesertim cum inter officiales curiae Referendarij digniores reputentur. Nam in regulis praerogatiuarum expectatiuum, primi omnium Referendarij scribuntur, deinde Protonotarij participantes, tertio loco Cancellatores, postea Subdiaconi numerarij, quarto loco Auditores Rotae, postea clerici Camerae, deinde auditor Camerae, & Abbreuiatores actu officia sua exercentes, & ceteri

F Referendarij ab ordine literae reputantur digniores ceteris aliis, quia primo nominantur, iuxta l. j. & 2. ff. de iudic. scrib. Et ideo dato expectatiuarum concursu inter praetitos officiales papa voluit Referendarios praecedere.

Rationem non inuenio, quia si ad antiquitatem officii respicimus, Protonotarij ceteris sunt antiquiores: nam Referendarios a Iustiniano imperatore constitutos fuisse, quod fuit anno ab ortu Christi d. xxxv. satis compertum est, ut patet auth. de referendariis patet. Protonotarij vero multo tempore creati sunt (ut Pontificum historiae testantur.) Nam Damasus author est, Protonotarij. vii. numerarij a Constantino primo constituti fuisse, qui fuit 111. a Petro, salutis Christianae xcii. ut latius dixi supra in prolegomenis regularum. q. i. qui vsque ad tempora Clementis. vii. magno honore fuerunt. Adeo quod Bonifacius de Virgata quondam Rotae auditor, & Protonotarius in clem. a. de

gulari. nume. si. conqueritur, & inuehitur cōtra Cardinalē Zabarellam, qui procurauerat protonotariorum numerū rumpere, creati faciendo nepotem suum vltra numerum, cum emolumentorum participatione.

Ex quibus apparet, Protonotarios Referendariis antiquiores fuisse. Et nihilominus summi pontifices voluerūt Referendarios ceteris curiæ officialib. præferēdos esse, vt patet in dicta regula. Quid igitur causæ fuit tanti fauoris? hætenus non legi. Sed arbitror ob eam causam tributam illis tanti honoris prærogatiuam esse, quia Referendarij quotidie apud principem, & in eius præsentia, imò simul cū eo officia eorum exercent cum opere & cōsilio iuuando, quod alij curiæ officiales seorsum faciunt, nec ita immediate papam iuuant, & ideo illi ceteris præferuntur. ita B. dicit Ange. Are. in terminis in §. si. in princ. instit. de excep. sequitur Io. de terra rubea in tract. primogenituræ. fo. 108. col. 1. Qua sola ratione cardinales præsentis ceteris præferuntur. Imò simplex cardinalis in curia residens præferitur in honoribus cardinali legato, vt probat Nicolaus Boerius in tract. de præeminentia magni consilij. in primatatione. Nō enim æqualiter splendet, qui abest, ac qui præsens est: nam licet omnis dignitatum ordo splendorem à principe recipiat, magis tamē coruscat qui proximior est, quam qui distat, vt dicit Bal. de cardinalibus loquēs in rubri. de offi. proconsul. Cardinales enim præsentis quotidie vnā cū papa in eodem dolio versantur, vt latè dicā in regula de impetrantibus per obitum familiarium cardinalium, q. 17. & tradunt Moder. in tracta. de digni. & potesta. lega. in 6. conclusio. Sicut in ecclesia triumphate, qui proximiores sunt Deo immortalis, magis ceteris de gloria participant, vt Theologi vbiq; asserunt. Nimirum igitur si ob eam causam Referendarij digniores censentur. Nam, vt dicit Imperator, illi magis digni haberi debent, quos labor assiduus, & nostri lateris comitatus illustrat, vt dicitur in l. 1. C. de præposi. laborum. lib. 12.

Quamobrem magis olim fuerat Referendariorū æstimatio: nam immunes & exempti à muneribus extraordinariis erant, vt dicit Bart. in l. eos. C. de excu. mune. lib. 10. & dicit Ioā. And. in c. duobus. in §. col. super gl. antepen. de rescrip. lib. 6. quòd Referendarij sicut papa, tunc poterant

Dex duobus impetratibus alteri gratificari in data, videtur preponendo alium, vel postponendo. Et dicit Bal. in de rescript. q. quicquid facit Referendarius, censetur pro facere. Et dicit vna decisio Rotæ ordine 306. in nouis capit. si actor, q. Referendarius poterat, sicut Vicecancellarius recipere resignationem beneficiorum, quod auditor non facere non potest. Et ista omnia intelligerem procedere in Referendiis vtriusque signaturæ, in quibus militat prædictæ rationes: sed in Referendiis iustitiæ tantum, quæ præ immediate non assistunt, nec illius præsentia illustrantur, fortè prædicta non procederent. Et est etiam aduertendum quod licet isti Referendarij actu officia sua non exercent, nihilominus prærogatiua Referendariorū gaudent, & fac

Everè Referendarij. Ita dicit Glossator regularum cancellariæ in regula prærogatiuarū expectantium, in secunda parte, vbi ponit exemplum in quodam Guidone Antonio Ceculij de Mediolano viro nobili, qui Referendarius non exercebat, & nihilominus prærogatiua utebatur, præter eum. Ratio istius dicti est, quia regula solum requirit exercitium actuale in Abbreviatoribus, vt ibi apparet.

Tamen ego multum dubitarè de dicto Glossatore, quia quæ Andr. Sicul. dicit in consil. 8. in 1. & 2. columnis, & Felyn in c. per tuas. in 4. col. de maio. & obe. qui præloquitur. Et illud, quod dicit Glossator de illo Guidone, satis apparet, vel si constaret, illud fuit ex indulgentia speciali. Tamen dictum Glossatoris hodie practicatur, si in

Refereudariorum officium, olim in magno pretio fuit, hodie tamen nescio quo pacto eorum auctoritas vult, vt dicit Abb. Panor. in c. circa si. de priuil. de quibus etiam Rota mentionem facit in decis. 567. in 2. column. in antea. Specul. in titu. de supplicatione, post princip. Inoc. & Bonstien. in cap. ex literis. de integ. resti. & Io. de Plac. in fi. col. penul. C. de decuriõ. lib. 10. & latius de istis loquitur Castaneus in tract. gloria Mundi. in 6. parte, in 11. conuersione. & plura priuilegia concessit Leo x. quæ non referre. Quæ omnia de Referendiis dicta notanda sunt, quia est materia peregrina nullibi coadunata.

Postquam igitur per referendarios coram papa vel cardinali præsidente, signaturæ præpositæ, & examinatæ sunt commissiones iustitiæ, ac per papam, vel cardinalem signaturam

mittuntur ad Vicecancellarium, vel cancellaria regentem, **A** qui eas extendat seu verius distribuat per turnum inter Auditores, per illa verba apposta in calce commissionis post signaturam, videlicet de mandato D. N. Papae audiatur magister N. & iustitiam faciat. Et propter illam diuisionem, commissionum quas Regens facit, dictae commissiones, distributiones appellatur, vt dicit decisio Rotae. ccc lxxi. in no. Et decis. ccc lxxix. in antiq. Facta igitur distributione commissionum per Regentem mittit eas ab banchum Cursorum, qui eas etiam inter se per turnum distribuunt, & praesentant Auditoribus vel aliis praelatis quibus diriguntur, quibus a die praesentationis earundem datur iurisdicatio, vt in capit. vt nostrum. & ibi notant Morder. de appellat. Et licet auditores iurisdictionem ordinariam in cognoscendo censentur habere, iuxta nota. in cle. auditor. de rescript. itaque videretur illos posse procedere in causa: tamen non possunt, vt opinor, ante praesentationem cognoscere duplici ratione.

Prima, quia propter praesentiam papae illa iurisdicatio ordinaria est quasi impedita, propter qua causam omnes existentes in curia censentur delegati: iuxta not. per Archi. in cap. experientia: vndecima. quaestione prima, vbi dicit, quod nullus in curia habet iurisdictionem ordinariam, nisi papa, sed iudicat, aut ex generali delegatione papae, aut ex speciali commissione, vt ibi dicit Archi. referendo Specu. Ratio est, quia iurisdicatio ordinaria regulariter prouenit ratione territorij, vt not. in cap. cum contingat. de foro com- **C** peten. quod Auditores non habent. Et licet quaedam decisio Egidij 659. incipien. dicta compulsio, &c. dicit quod Auditores habet totam Romanam curiam pro territorio: illud est verum, ad effectum, vt statuere possint suas decisiones in curia, quae habent vim styli & legis, quamuis Glossator regularum in regula de subrogandis, neget, auditores & quoscuque alios in praesentia papae statuere posse, cum non habeat plenam iurisdictionem ordinariam, sed dicat hoc fieri sciente & vidente papa. Et ideo censentur quo ad hoc habere territorium per quandam fictionem, non verè. Pater, quia si verè tota curia esset nobis data pro territorio, non haberemus strictiorem potestatem quam habent alij delegati in curia, vt dicit decisio Rotae. 306. incipiens, si actor.

Din nouis. que probat hoc exemplo, quia videmus alios legatos absoluere posse ad cautelam. sed nos audire non possumus sine speciali mandato, vt ibi dicitur. Et propterea non sine causa Bonifacius 8. interloquutus fuit, in minem in curia Romana ordinariam iurisdictionem habere, nisi papa, vt refert Archidia. in d. c. experientia.

Secunda causa, quare auditores presentata commissa ne hodie procedere non possint, est propter impedimentum regularum Cancellaria, inter quas est vna posita infra ordine 29. que disponit commissiones causarum non valent literis non expeditis. Itaque per illam regulam impeditur iurisdictione, quod est verum quando producit per parte versus in actis, alia procedere possent auditores nisi non

Eobstante, per ea que latius dixi superius in prohemio regularum, etiam papa mortuo, vt latius probat Glossatorum regularum in rub. de potestate Vicecancellarij in l. 3. col. Et etiam aliquando non obstante productione contra regulam 29. Auditores ad vteriora processerunt, quia contra regulam fuit derogatum, prout aliquando fieri contingit in qualitate personis, vt reperi adnotatum in quodam adnotationum Reuerendiss. bo. me. cardinalis Sancti Quatuor. fo. 66. & 82. quod est mirandum, quia hodie non potest pro aliquo illi reg. derogari, nisi modo infra scripta cardina. tamen passim derogari solet, cum in illis rationes fraudis, propter quas literarum expeditio prohibetur, videlicet solutio annata, & officialium satisfactio

F quibus cardinales eximuntur. Et quia preter hoc Cardines pro luce dignitatis eorum ita, vt modesti esse debent, presumuntur abesse a fraudibus, & esse ceteris iudicibus

Hinc est, quod de hodierno stylo, quando causa committitur cardinali in signatura papae, non ponitur illa clausula (que in extensione commissionum Vicecancellarij, & regentis committere apponi solet) videlicet, iustitiam faciat, &c. sicut apponitur in commissionibus aliis pro directis. Sed solum ponuntur haec verba de mandato Papae, audiat talis cardinalis, & decida, &c. ratio redditur per text. in l. vnica. ff. de offic. prae. Quia princeps est, quos ob singularem industriam explorata eorum diligenter grauitate ad huius officij magnitudinem euegit, non presumunt aliter iudicaturos esse pro sapientia ac luce dignitate

tis eorum, quàm ipse foret iudicaturus. Non igitur illis m^a A
 dat, quòd iustitiam faciant, cum quilibet cardinalium hoc
 proprium & peculiare habere debeat, vt absque aliquo si-
 gno, vel monitione iustitiam faciant, quæ eorum pectori-
 bus ita inesse debet ac propria vita. Aliàs papa iniuriam il-
 lis videretur inferre, si per suam signaturam illis impone-
 ret & quodammo do ad eorū memoriam reduceret, quòd
 iustitiam facerēt: nam hoc perinde haberetur, ac si eius ef-
 sent immemores, quod videtur paululum subausterū. Nam
 sicut commemoratio impensū beneficij (vt inquit Comi-
 cus) immemorem, ac penè ingratum animum recipientis
 arguit: sic commemoratio iustitiæ facta illis qui ex officio
 suo illam facere tenentur, nescio quid dormientis ac obli-
 uiosi animi indicat. Videtur enim papa de illorū probitate B
 & fide dubitare, si, vt iustitiam faciant, admoneat, & scri-
 pro mandet. Bonus enim equus (vt est in prouerbio) calca-
 ribus non indiget, sed sola virgæ vmbra regitur. Quæ qui-
 dem rationes, licet in quibusuis aliis bonis prælatis milita-
 re possent, non tamen papa ita de illis confidit sicut de car-
 dinalibus, qui quotidie secum pro reipublica Christianæ
 commotis innumerabiles labores perferunt, de quibus
 ideo facilius confidit, quia eorum mores diuturna, & penè
 quotidiana experientia magis notos habet. arg. eorū quæ
 dicit Felv. in capitu. ad aures. in 14. conclusione de rescrip.
 In cardinalibus ergo cessant istæ solennitates iudiciorum,
 quæ in aliis obseruantur.

Et ideo non sine optima & efficaci ratione in ista mate- C
 ria plura priuilegia in fauorem cardinalium contra iuris
 dispositionem specialiter inducta sunt, quæ aliis præla-
 tis concessa non fuerunt. De quibus non ab re erit, pro di-
 gnitate eorum pauca quædam commemorare. quæ in lo-
 cis vulgaribus non traduntur, scribam.

Primum priuilegium est istud de quo supra proximè di-
 ctum est.
 Secundum est, quia cōmissiones quæ fiunt cardinalibus
 non solent signari, nisi per solum papā: sicut neque suppli-
 cationes quatuor votorū papæ reseruatorum, quorum cō-
 murationes cū Datario componūtur, & ideo eas nō signat
 nisi solus papa propter notabile præminentiam illorum
 votorū, in quibus antiquitus non solebat papa, nisi ex ma-

Digna causa, & cum compositione dispensare. Sed cardinalis
 qui habet signaturam in aliis votis inferioribus dispensat.
 Ita commisiones quæ sunt cardinalibus propter illorum
 excellentiam solus papa signat, sed alia commisiones in
 inferioribus directæ per alios prælatos habentes signaturam
 iustitiæ aut per cardinalem, vel per Vicecancellarium signari
 possunt, vt dicit Bonifacius Vitalinus in clem. auditor
 in 2. colum. in 5. opposi. de rescrip. Et causæ quæ cardinalibus
 committuntur, non debent excedere 60. ducatos, nisi
 commissio est nulla, vt dicit Pauinus in quadam extrinsecu
 gan. ad onus, allega. per Felyn. in rubr. de rescrip. circa finem
 & per cardinalem Iacobatum in tract. Consilij. fol. 21. r.
 1. colum. Et quando causa committitur contra Titulum
E alios in citationis decreto nominandos, etiam si cardinalem
 latus honore præfulgeant, commissio non datur, nisi car
 dinalis nominetur, &c. Et quod dictum est commissio contra
 cardinales non signari, nisi per manum papæ, idem obser
 uatur in regibus in quibus etiam stylus Cancellariæ datur
 quod literæ contra reges & principes, & magnos duces
 dantur sine signatura papæ, iuxta not. per Specul. tit. de
 gazo. §. nunc ostendendum. versic. item non obstat. Et
 expresse notatur in illo vulgato libro practicæ Cancellariæ
 tit. fol. 76. secus est in aliis.

Tertium priuilegium est, quod in causis cardinalibus
 commissis assertioni illorum creditur. ita dicit Egid. de
 dec. 1. de iur. iudic. c. 1. §. 1. de iur. iudic. c. 1. §. 1.

Quartum speciale priuilegium est, quod licet quando
 mittitur causa auditoribus, vel aliis prælati, illi non
 sunt alteri committere obseruationes terminorum sine
 speciali licentia papæ. Secus tamen est quando committitur
 causa cardinali, quia sine speciali mandato papæ committitur
 posset auditoribus suis terminorum obseruationes. hoc
 cit. Egi. esse de stylo in dec. 43. incip. articulus.

Quintum singulare priuilegium est, quod si committitur
 causa cardinali, quæ prius fuerat commissæ alij auditori,
 ille faciat intimare commissionem dicto auditori, nisi
 illi non inhibeat, auditor non potest amplius procedere
 in causa propter reuerentiã cardinalis. Secus si vnus
 auditor alteri auditori commissionem sine inhibitione
 ret, quia talis auditor nihilominus poterit procedere
 net Rota in dec. 24. incipiente, & est sciendum. de
 & con
 Sext
 rentia
 cardin
 tur in d
 Sept
 ductum
 quous
 tenori
 loni ho
 tur in fi
 Oct
 nalibus
 commi
 vt dicit
 Non
 remota
 intellig
 mision
 tione. l
 rit app
 se vac
 net Mi
 per car
 fic. præ
 quæ on
 dico sup
 Dec
 quando
 set in d
 meo fer
 no. Et in
 no, & it
 tunc D.
 Ad pr
 munit
 fuit, q
 per rati
 tate cur
 li. 29 qu

& contuma. in antiq.

Sextum privilegium speciale est, propter eandem reverentiam inductum, quod auditor quando intimare facit cardinali commissiōnem, non debet illi inhibere, ut dicitur in dicta proxima decisione.

Septimum privilegium est in fauorē cardinalium inductum, quod causa semel commissā cardinali, licet ille desinat quouis modo esse iudex, nō tamen committitur ulterius inferiori à cardinali sine speciali mandato papæ, propter illius honorem, ut dicit Egi. decisio. 37. incipit. vbi appellatur. in fin. & tenet Nicolaus Milis in verbo, appellatio.

Octauum privilegium propter eundem honorem cardinalibus seruandum, inductum est, ut cardinalis, cui causa committitur, alteri cardinali non inhibet: secus est in aliis, B ut dicit decis. vltima. de dolo & contuma. in antiq.

Nonum privilegium, quod licet illa clausula, appellatione remota. in commissiōnibus prælatorum, & quorumcunq; intelligatur de appellatione friuola, posita tamen in commissiōne facta cardinali, intelligitur de quacunq; appellatione. Itaq; neq; iuste neq; iniuste à sententia illius poterit appellari: ita dicit Pavinus in tract. de offic. & pot. capi. se. vac. in penultim. fol. in tertia col. & ante ipsum hoc tenet Milis in verbo, appellari non potest à sententia lata per cardinalem. Et tenet Bal. in l. i. in secunda col. ff. de offic. pract. & Rom. in singul. incip. appellatione remota. quæ omnia sunt noua in hac materia. pro quibus vide quæ dico supra in procmio regularum q. 4. nume. 2. C

Decimum privilegium speciale est, quia in pari causa quando cardinalis habet pares rationes cum alio, Rota solet in dubiis gratificari pro cardinali, prout vidi tempore meo seruari in causa Mediolanen. pro R. cardinali Triulnio. Et in alia etiam Mediolanen. pro R. cardinali Cæsario, & ita semper fuisse antiquis temporibus obseruatum, dixit D. Simoneta.

Ad propositū redeūdo, istis igitur regulis non solet committere in totum derogari, sed ex vsu signature inductum fuit, quod in fauorem cardinalium possit fieri derogatio propter rationem quam dixi. Reperta est tamen pro comoditate curialium honesta & moderata derogatio ad dictā regulā. 19 quæ voluit commissiōnes non valere, nisi prius literis

D expeditis super gratia facta. Nam ad effectum, ut ante terminum ad articulandum iurisdictio iudici detur, ut ad causam instruat cum sua commoditate, & præparet necessaria ad iudicium, conceditur ei in commissione ista morata derogatio, seu potius suspensio regulæ, videlicet, si modo ante terminum ad articulandum literas expeditis &c. Et hoc fit, ut dixi, ut interim auditor habeat iurisdictio nem, qui alias nullam haberet obstante prædicta regula. Per quam quidem derogationem, per solam commissionem concessam, non infertur molestia possessori, iuxta textum libertus. 2. ff. de in ius voc. cum concor. ut per Felys. in tenore. in col. 1. de rescrip. & dixi latius in §. penalibus situ. de actio. Et quamvis ante prædictum terminum

E articulandum præcedant tres termini, videlicet ad dandum contra commissionem, ad libellandum, libellandum videndum, & ad iurandum de calumnia, ex quibus molestia prætendi ratione citationum, quæ in prædictis terminis requiruntur: nihilominus illa molestia non est considerabilis, nisi reus propter hoc aliquas impensas fecerit, quia tali casu haberet locum dispositio. d. c. ex tenore quo ad molestiam, iura tantum hoc considerant, utrum fuerit fatigatus laboribus & expensis, ut patet in cap. rum. & in c. fin. de rescrip. & in cap. dispendia. ubi dixi eodem tit. libro sexto. & in clementina prima. ubi titul. cessante tamen tali molestia, non potest alias dicitur vexari, cum nihil laboret, nihil expendat.

F Verum, quia prædicta clausula apposta in commissione videlicet, Dummodo ante terminum, &c. successu temporis, ut experientia docuit, cepit esse dānosa, ex eo, quia occasione excogitabatur fraudes propter quas de beneficiis efficiebantur litigiosa, inuenta fuit alia moderata salutare remediū per quod huiusmodi fraudes coartantur, ut statim dicā. Fraudem verò quæ propter dictā clausulam committitur, dummodo ante terminum ad articulandum, &c. committitur, istæ erant. Nam contingebat sæpe, quod ego de fraudibus petrabam commissionem literis non expeditis cum prædicta clausula, dummodo eas ante terminum ad articulandum expedirem, vigore cuius citari faciebam adversarium meum ad istum tantum effectum, ut ille moreretur, vel cederet, peteret subrogari. Nam ex quo beneficium, iam per

sionem & citationem effectum fuerat litigiosum, facile
 subrogatio concedebatur. Itaque ex hac iniusta vexatio-
 ne resultabant hæc mala. Primum, quod ordinarij sine co-
 rum culpa priuabantur de huiusmodi beneficiis litigiosis
 providere, patroni prohibebantur presentare, expectan-
 tes etiam penitus excludebantur, vt in c. ij. vt lite penden-
 libro 6. Et sequebatur aliud malum, quod deterius erat,
 quia multoties istis sic litem mouentibus, nullum ius tem-
 pore commissiois ad beneficia sic impetrata compete-
 bat: sed per istam viam se in ius defuncti subrogando, ius
 de nouo acquirebant. Sicque dabatur occasio certo mo-
 do piscandi beneficia viuentium, fortè in senili & decre-
 pitate constitutorum, in graue præiudicium prædicto-
 rum, ac ipsorum possessorum non valentium de benefi-
 ciis suis iam effectis litigiosis liberè disponere. Quam ob-
 rem, vt huic fraudi & malitiæ occurreretur, Cardinalis
 Alexandrinus primus omnium, vt dicit Felyn. hic in qui-
 busdam apostillis imperfectis, salutare remedium inue-
 nit, & quandam moderationem ad prædictam clausulam,
 qua hodie signaturavitur, videlicet quod post prædictam
 clausulam, Dummodo ante terminum ad articulandum
 literæ expediantur, &c. adderentur hæc verba, & quod in-
 terim beneficium non censeatur litigiosum etiam ad ef-
 fectum regulæ de subrogandis: per quam quidem addi-
 tionem subuentum fuit ordinariis, patronis expectanti-
 bus, & possessoribus conuentis. An verò dicta clausula
 inuenta per Alexandrinum præseruet exceptionem regu-
 læ de triennali competentem possessori, vt videlicet be-
 neficium non obstante huiusmodi lite maneat pacificum,
 dicam inferius, & in regula de triennali. quæ it. ii. & etiam
 in regula de subrogandis.

Et est aduertendum, quod sicut signatura in fauorem reo-
 rum possessorum, ne beneficia eorum per istam viam fie-
 rent litigiosa, inuenit prædictam clausulam: ita & Rota tem-
 pore Leonis papæ x. introduxit aliam vtilitatem in fau-
 rem actoris. Nam cum actor iuxta dictam clausulam te-
 neatur expedire literas ante terminum ad articulandum,
 & literæ tunc dicuntur expedite quando sunt plumbata,
 vt tenet Glossator hic: quia bulla dicitur plumbum pen-
 dens, siue sigillum de auro vel argento, iuxta glo. in verb.

D aurea bulla. in clemen. 1. de iureiurando. & tenet expressè
 Glossator in regula decimaquarta. in quarta columna. &
 in regula 69. in fine. & facit textus in cap. licet. de crimine
 fal. Et ante appositum plumbum, bulla dici non potest, ut
 dicit Alexan. in consilio 215. visis probationibus. in 2. vol.
 Tamen Rota in fauorem actoris voluit, quòd licet actor
 produxerit bullam suam post terminum ad articulandum,
 & non appareat de die expeditionis, quòd in dubio præ-
 sumatur expedita ante terminum, ut euitetur nullitas, ut
 latius de ista decisione superius memini. Imò in alia etiã
 causa voluit Rota, quòd sufficit in bullis mensẽ esse ap-
 positum per Rescribendarium, ut in vna Gebenen. bene-
 ciorum de mense Martio, m. d. xx. conclusit Rota coram
E domino Guliel. ut ipse idem adnotauit. Nam in dicta ces-
 sa terminus ad articulandum fuerat seruatus de mense De-
 cembri, & actor produxit bullas suas post terminum ad
 articulandum: sed in bullæ tergo erat apposta per Rescri-
 bendarium ista dictio, De. quæ significat mense Decem-
 bri. non tamen apparebat de die, voluerunt Domini pro
 hoc actorem excusari. Nam licet illa appositio mensis
 necessitate non cõcludat expeditionem fuisse factam ante
 terminum ad articulandum, nihilominus ad effugien-
 dum contumaciam debet præsumi actus in dubio esse
 editus legitimo tempore, iuxta notata per Bartol. in l. in
 solùm. §. sed & reprobari. de oper. no. nunt. Nam quia
 duo actus reperiuntur facti eodem tempore, in dubio
F actus præsumitur factus prius qui fieri debuit, ut actus
 leat, & per quem excludatur delictum, ut notabiliter dicit
 Bal. in l. cum in testamento. §. hæc verba. ad fi. ff. de heredi-
 instit. Quod dicit memoria dignum Alexan. in l. diuina
 in 4. col. ff. solu. matri. & idem Alex. pro singulari illud
 dictum citat in l. 3. C. de codi. & in consi. 81. lecto & discuto
 in 4. col. lib. 3. & Jas. in l. hac consultissima. in 1. & seq. in
 C. qui rest. fac. pos. & in l. fi. col. pen. C. de edic. di. Hæc
 tollen. Deci. in consi. 11. in 11. col. quæ addenda sunt ad l. in
 c. pastoralis. col. 4. de rescript. Cum igitur in dicta ces-
 sa Gebenen. terminus ad articulandum fuerat seruatus
 mense Decembri, in eodem mense reperitur etiam bulla
 expedita, licet nõ appareat de prioritate expeditionis, in
 dubio præsumi debet bulla ante seruationem terminum
 expedita

pedita, & non post, vt actus valeat & excludatur delictum. **A**
 Ita Rota dicto tempore conclusit, & tempore meo hoc
 idem tenuit in pluribus aliis causis prædicta motiua, quæ
 non posuit Do. Gulielm. Et ista quæ dicta sunt procedunt
 etiam, si officialis apposuerit in plica bullæ, expedita tali
 tempore, dummodo ex plumbo appareat de alio tempo-
 re. Vt concludit Rota hoc mense Octobri, M. D. XXXIX.
 in vna Salamantina præstimonij del Orbada, coram R. P.
 D. Marcello episcopo Marsicano. Nam in literis aposto-
 licis Hieronymi de Arze actoris appositum fuerat plum-
 bum Clementis, & tamen officialis in plica bullæ appo-
 suit tempore Pauli I I. hæc verba, hodie expedita, &c. quo
 tempore considerato, expeditio videbatur facta post ter-
 minum ad articulandum. Tamen Domini non confide- **B**
 ratis verbis officialis, iudicarunt bullam fuisse expeditam,
 quando fuit plumbata, & sic tempore Clementis, & per
 consequens ante terminum ad articulandum.

Et quæuis signatura papæ & Rota semper iuuerint pos-
 sessores beneficiorum per appositionem prædictarum clau-
 sularum, ac etiam ipsos impetrantes per interpretationem
 proximè dictâ subleuarunt: nihilominus excogitata post-
 eâ fuit noua malitia per ipsos actores impetrantes, per
 quam prædictæ clausulæ eludebantur. Nam extorquent
 commissiones cum derogationibus sub hac forma vide-
 licet, constitutionibus & ordinationibus apostolicis, re-
 gulisq; Cancellariæ apostolicæ S. V. illa præsertim qua in-
 ter cætera voluit, q; causarum commissiones, & inde se- **C**
 quenta literis apostolicis non confectis, nullius sint robo-
 ris vel momenti, cui specialiter & expressè placeat deroga-
 re, dummodo præfatus orator literas apostolicas super
 huiusmodi concessionis gratia expediti fecerit ante ter-
 minum ad articulandum in huiusmodi causa per ipsum ora-
 torem obseruandum. Stante huiusmodi commissione, &
 ea signata prædicti sollicitatores cauti hanc regulam con-
 sistent. Nam citare faciunt reum ad dicendum cõtra com-
 missionem, seruato que illo termino nihil aliud curant fa-
 cere, ad effectum, vt ipse actor nõ cogatur expedire lite-
 ras in termino ad articulandum, sed expectant q; reus ci-
 tatus, qui fortè propter dilationes huiusmodi suspensivas
 tinet in longum protrahi, prosequatur litem, & terminos

Obseruet, quod facere potest in vim commissio-
 nis obtenta per actorem, cum sit iam effecta communis per produ-
 ctionem eius factam, & citationem ad dicendum contra,
 vt not. Inno. in c. ex conuestione. de restitu. spol. & Rota
 in decis. 17. de dolo & contum. in nouis. Itaque isto modo
 non arctatur actor, quin post terminum ad articulandum
 tantum, & seruatum per reum possit ipse literas expedi-
 re. Et processus interim factus valet, quia commissio pre-
 dicto modo impetrata non arctat illum ad expediendas
 literas, nisi ante terminum ad articulandum seruandum
 per ipsummet actorem, non autem asseruatum per reum,
 & sic contra intentionem predictae regulae acta interim
 facta valebunt. Et quia verba commissio-
 nis ita sonant, a
E quibus non esset recedendum. l. non aliter. ff. de legat. 1.
 cum vulg. Ista tamen cautela malitiosa, iudicio meo, non
 videretur tuta in Rota, quae considerat potius mentem,
 quam verba regularum, iuxta textum in l. scire oportet. l.
 aliud. ff. de excu. tut. per quem text. voluit Rota in vna Sa-
 gun, parochiali de Prados Redundos, pendente de anno
 M. D. XXXV, coram me, quod regula Cancellariae dicit
 prerogatiuam praelationis scriptoribus Apostolicis, non
 intelligatur contra familiares papae, attenta eius mente,
 licet verba aliud praeseferrent. Et hoc propterea, quia scri-
 ptores Apostolici non sunt vere familiares, continui com-
 mensales, nec vere descripti, sed per priuilegium: & alii
 non praeferruntur veris familiaribus papae, continui com-
 mensales, qui sunt veri familiares, & descripti. Propter au-
 tem bis fuerat conclusum in vna Barchinonen. canonice
 & praebend. inter Ioan. Cordellas, & Michaellem Pa-
 uertente coram R. D. Jacobo Simoneta de mense No-
 uembri, M. D. XXXIII. Sed in casu isto dici potest, quod
 ista cautela est contra mentem praedictae regulae, quae
 est ad obuiandum fraudibus impetrantium, qui habi-
 tes solam signaturam, molestant possessores, vt laboribus
 & sumptibus fatigati, sic componere compellatur vel
 dere iuri suo, ita a senibus accessus & regressus expul-
 tur, vt in simili dicit text. in cap. si. de rescript. Et ita man-
 feste fit per hoc fraus legi & praefatae regulae. Nam am-
 ptaentes illius verba contra illius mentem & voluntatem
 statuentis faciunt, vt dicit text. in cap. si. de regul. iur. 114.

& in l. non dubium. C. de legib. Malitiis igitur hominum A indulgendum non est, vt dicit text. in c. sedes. de rescript. quia aliâs regula verbis, & noui rebus imposita videretur: contra text. in c. commissâ. de elec. lib. 6. Et ideo sunt aduertentes Referendarij, & præfecti signaturæ, vt illa verba deleant, videlicet per ipsum oratorem obseruandum, &c. posita post verba prædicta, Dummodo ante terminum ad articulandum, &c.

Et q̄ dictum fuit, actorem literas expedire debere ante terminum ad articulandum, illud intelligitur de termino ad articulandum bene seruato, aliâs si ille terminus ad articulandum fuisset malè seruatus, & per consequens illa obseruatio termini esset ex nulla aliqua causa, aut ex defectu iurisdictionis, vel aliâs: tunc talis obseruatio termini B nulliter facta nõ obest actori. Et ideo Rota isto casu inuenit remedium, videlicet quòd actor expediat bullas, & postea reiteret terminos etiam ad articulandum in vni bullæ Innocentianæ, vel virtute nouæ cõmissionis, & talis reiteratio termini ad articulandum facta post bullas expeditas sufficit ad effectum prædictæ clausulæ, & ita sustinebuntur & valebunt acta, sententia, & omnia alia ante litterarum expeditionem facta, quæ nulla esse vigore dictæ regulæ videbantur: & licet de stricto iure verba commissionis simpliciter de obseruatione termini ad articulandum loquentis, deberent intelligi de prima obseruatione, siue bona, siue mala: arg. l. boues. §. hoc sermone. de ver. signi. iuncto §. semel. insti. quib. ma. non lic. Et per consequens C expeditio bullar, & acta facta post terminum ad articulandum etiam malè seruatum non deberent valere. Tamen Rota tempore meo in vna Maclouien. prioratus de Tretenebo, coram R. P. D. Io. Clerici, D. Petro Vortio, & D. Paulo. Et in vna alia Nolana parochiali, coram me die Lunæ 7 Octob. m. d. xxxxi. inter Bartholomæum de sancta Cruce, & quendam Falconem, episcopum Spicaten. Et etiam in alia Dolen. pro Marco Marmillon, cõtra Palemuela coram me. 12. Iulij, m. d. xxxxi. tenuit & concludit contrariũ, quia licet verba illa, Dummodo ante terminum ad articulandum, &c. posita in dicta commissione, intelligi possent de prima obseruatione termini ad articulandum quomodo cunq; facta: nihilominus, vt actus va-

Dleat, contrarium fuit conclusum. Multa enim contra strictam interpretationem iuris recepta sunt, ut actus valeat, quæ aliâs non admitterentur, ut tradit Ias. in l. i. in 4. col. ff. de ver. obli. Fuit igitur cōclusum, q̄ illa verba de obseruatione termini ad articulandū, deberent intelligi de obseruatione valida, non de inualida, iuxta tex. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & l. quoties. ff. de ver. obli. & vtrōbique latè Moder. Sic itaq; hoc casu Rota tenuit sufficere actori, q̄ ante istam secundam reiterationem termini ad articulandum, licet post primam nulliter seruata, bullas expediuerit. Et ita iam hodie seruatur. Procedent igitur ea quæ dicta sunt, quando prima obseruatio termini ad articulandum esset bona: nam tunc si litera non fuissent

E antea expedita, omnia acta sunt nulla, nec sanantur per reiterationem dicti termini, nisi per specialem cōmissionem, & tunc resectis expensis, ut dicam inferius suo loco.

Et est vltèrius notādum, q̄ licet regula requirat actuale expeditionem literarum ante dictum terminum, tamen sufficet producere apud acta ante reseruatiōem dicti termini sumptum de registro literarum apostolicarum bullarum, licet non producat dictā bullam: quia tale sumptum facit fidem in iudicio. Et ita tenet & seruatur curia Romana, prout dicit Rota decisio. 621. incip. nota sumptum in antiquis. Quam sequitur D. Barth. Belenzi. Rotæ auditor in tracta. de chari. subsi. q. 113. Quo in loco ponit prædictam hodiernam extrahendi dictum sumptum à reg-

Fstro in causa pendente in curia, & extra.

Considerandum est vltèrius in dicta materia, q̄ in dicta commissione solet apponi, ut dixi, alia clausula per Alexandrinum inuenta, videlicet q̄ interim beneficium ipsum etiam quo ad effectum regulæ de subrogandis, minime censeatur litigiosum, & sine tali clausula hodie non datur commissio. posui rationem superius.

Sed vltra illa, quæ dixi, est vnum aliud notandum, quod cum mysterio apponitur in dicta clausula dictio implicitiua, Etiam, ante verbū quo ad, &c. Nam hoc factū mihi arbitror propter multiplices alios effectus rei litigiosæ. De quibus per gl. in cap. 1. de alien. iud. mur. cau. fac. & per doctor. in cap. 2. ut lite pend. Nam appositio illius dictionis implicat beneficium non remanere litigiosum in alio

casibus, etiam quo ad regulam de subrogandis, ut in rubr. A. C. etiam per procuratorē. & ibi Bar. in l. i. cod. tit. cum concord. ut tradit Decius in l. cognitio. in 3. notab. ff. de offic. eius. Implicat igitur dicta oppositio clausulæ etiam plures alios casus, & operatur plures effectus notabiles in fauorem possessorum, quorum beneficia modo prædicto effecta fuere litigiosa. Primus effectus est quem implicat dicta clausula, etiam quo ad effectum, &c. Quia possessor contentus, non obitante prædicta lise sibi mota vigore dictæ commissionis, interim possessionē beneficij liberè in aliū trāsferre poterit, nec reuocabitur per viā attētati: quia cessat tunc vitium litigiosi, ratione dictæ clausulæ, quod aliās si non apponeretur clausula prædicta, inductum esset vitium litigiosi, quod prohiberet resignationem, iuxta ea quæ dicit decil. 3. sub titu. ut lit. pēden. in nouis. & in antiq. decil. 3. eod. tit. cum aliis, quæ Eely. tradit in c. cum l. & A. colum. 3. de re iud. meminit etiam Alexandrinus in c. i. nu. 74. cum seq. 3. quæst. 1. Prædicta ergo clausula inducit istū primum effectum in fauorem possessoris, & ex alia parte coercet, & tollit fraudes impetrantium beneficia viuentiū possessorum fortè infirmorum, vel aliās verisimiliter propter senium de proximo morientium. qui quidem impetrantes, videntes se nullum ius fouere, sapæ inducunt litē super illorum beneficiis, non ad effectum, ut illam profequantur cum nullum ius habeant, sed quo ad hoc, ut ex triū possessorum, euētū, qui, ut dixi, vel propter longum senium, vel periculosam infirmitatem sperantur de proximo mori, beneficio regulæ de subrogandis gaudere, & uti possint: ut sic de nō iure faciāt sibi ius, & priuēt ordinarios patronos, & expectantes facultatibus illis à iure concessis, aut saltem ipsi possessores sic citati ad curiam propter longitudinē itineris, & grauium impensarum timorem, tædiosis affecti cogatur vel cedere, aut pensiones super dictis beneficiis dictis molestatoribus consentire, vel quod facilius factū vidimus regressus illis & accessus cōcedāt, prout temporibus Iulij & Leonis plures curiales hoc modo ditati sunt. Quib. fraudibus Martinus papa v. per suā cōstitutio- nē extrauagatē, & nouissimè Hadr. papa vi. & deinde Paulus iii. per suas regulas obuiarūt, quas de nō subrogandis talibus ediderūt. Similem etiam malitiā Bonifacius vii.

D sustulit in cap. fina. de renunt. lib. 6. de qua Alexan. & Me-
der. meminerunt in l. filia. per lilum text. ff. solu. mar. & re-
assumit Decius in consil. 130. colum. fin. Et ideo ante pro-
uisionem factam per praefatos summos pontifices oppor-
tuna fuit ista clausula quae sustulit hunc morbum, & prohi-
dit ne per huiusmodi commisiones induceretur litis pra-
dentia, nec beneficia efficerentur litigiosa, quae alias de iu-
re per commisiones praedictas, & citationem exequentiam
inducebatur, vt no. in clem. fin. vt lite pend. quam ad hoc
pro notabili allegat Abb. Panor. in c. gratu. de offic. dele.
& alibi saepe. Et licet, vt dixi, propter dictam clausulam
statum sit, quod lis non dicatur introducta quo ad reum,
qui vigore dictae clausulae praeseruetur ab hoc incommodo

E ne beneficia sua effecta sint litigiosa: erit tamen in dubio
lis quo ad actorem impetrandem, respectu cuius dicentur
beneficia praedicta in sui prauiudicium litigiosa, quod eodem
prauiudicium potest considerari quo ad tres effectus

Primus, quia si ipse actor ante terminum ad articulan-
dum, dummodo post decretam citationem moreretur, in
li casu censerentur dicta beneficia litigiosa in fauore posses-
soris rei conuenti, & in odium actoris, adeo, quod ipse
reus possessor posset peti se subrogari, & esset locus repe-
lae de subrogandis in fauore possessoris, & diceretur
lis. arg. eorum, quae dicit Egid. conclusione 380. quae incipit
si faciens committi. facit quod dicit idem Egid. conclusionem
545. quae incipit, si pendente inquisitione, &c. Et ita etiam
in vna Toletana portione tenuit Rota coram R. P. D. Petro
Vortio. 10. Nouemb. m. d. xxxii. & hoc probat lae
lyn. in cap. super literis. col. 9. vers. limbo. i. de rescriptis.

Secundus effectus, dicta litis praesentia erit, quod de
uilegio impetrando pendente ista lite per ipsum actorem
ac quaelibet alia gratia per eundem obtenta in prauiudicium
possessoris aduersarij super eo, super quo lis pendet, non
valebunt, non facta mentione de dicta lite: adeo, quod
eodem lite durante nullum dicto actori commodum, nec
incommodum inducet, per ea quae Old. dicit in consil. 29.
col. 2. & idem reus nihilominus excipere poterit de rege-
de non tollendo iure quaesito, & vti aliis remedijs iuris
probat in c. causam quae de testib. Et ibi bo. glo. & in c.
& c. dilectus. vt lite pendens. ca. dudum, de priuilegiis. cum
Tercio

Tertius effectus, quare dictus actor impetrans non potest cedere ius suum alteri etiam ante dictum terminum ad articulandum. Et celsio quo ad ipsum diceretur facta lite pendente, consequenter posset talis celsio reuocari per teum possessorem tanquam attentata. cle. 1. §. si vero. vt lite pend. facit quod dicit decis. 10. tit. vt lite pend. in nouis. & quod dicit Egid. decis. 102. & ita declaratur decis. 3. eo. tit. in nouis. quare voluit reum possessorem attentare si lite pendente in alium cedat, quod intelligitur quando est lis quo ad eum, sed in casu isto non est lis introducta quo ad eum, nisi quatenus sit sibi proficuum, sed quo ad actorem est vera lis in eius odium, & hæc lis quo ad ipsum actorem impetratorem inducta fuit per solam commisionem ab eo obtentam, & citationem decretam contra aduersarium, licet illa in citati notitia non peruenierit, vt dicit formaliter Ro. conf. 330. incip. circa primū. 1. col. vbi dicit, quod clem. 2. vt lite pendente. volens ad introducendum litem pendentiā requiri, citationem in citati notitiam peruenisse procedit, nisi quo ad litem pendentiā introducendam ex parte agentis, quia sufficit quo ad ipsum actorem solius citationis decretum absque eo, quod facta fuerit citationis executio. Ratio istius dicti est, quia ex quo ipse actor certus est de commisione & citationis decreto, amplius certiorari non debet. vt in c. eū qui certus. de reg. iur. lib. 6. & ca. ab excōmunicato. de rescript. cum similibus. Et ita in vna Valentina parochialis de Pego preteritis annis coram R. D. Raynaldo Petrutio, & in eadem postea coram R. D. Io. Mohedano, & in alia Conchen. coram Rota, vt dicā in reg. triennali. q. 51. & in reg. de annali. q. 47. Vterius sciendum est, quod commissio literis non confectis non datur super duobus beneficiis, nisi contra vnum, & tunc ita demum si ambo beneficia sint eadem supplicatione impetrata ex persona eiusdem, quia tali casu vnica celsetur gratia, ex quo signatura dicit, fiat vt petitur, iuxta regulam cancellariæ 60. facit l. scire debemus. cum materia. ff. de verb. oblig. nec sufficit tantum, quod commissio super pluribus beneficiis sit contra vnum, nisi apponatur ista clausula, vnica supplicatione impetratis, & quod causa super vno iam est instructa corā auditore, qui est super materia bene informatus. Nam tali casu ne contentia causa diuidatur, committitur causa eidem, alias non datur

D commissio. Ratio prædictorū est, quia ex quo notarij Ra-
ta hodie commissiones singulorum beneficiorū ubi per
turnum diuidunt, & emolumenta suorum officiorum ex
regestris conficiendis super quolibet beneficio capiunt, si
vna commissio plura beneficia contineret, & illa distribu-
retur vni notario redundaret disparitas distributionis in
præiudicium aliorum, propter maius lucrū, quod ille pete-
ciperet ex cōmissione continente plura beneficia. Et pos-
set hæc fraus procurari de facili, nisi notarius talem com-
missionē cōtinentē plura beneficia loco plurium cōmis-
sionum sibi distribuendarum computaret. Oportet igitur,
quòd isto casu verificètur coram auditore narrata in com-
missione, videlicet, quòd illa beneficia sint vnica supplica-
tione impetrata, & quòd causa aliàs sit coram eodem au-
ditore instructa super altero ex illis beneficiis, nā hoc mo-
do commissio procedet. Et ista omnia procedunt quon-
do commissio continens plura beneficia est impetrata
contra vnum. Secus si peteretur talis cōmissio super do-
bus, vel pluribus beneficiis, nō vnica supplicatione impo-
tratis contra diuersos, quia talis commissio concedi non
solet. Nam ex quo sunt plures diuersæ gratiæ in diuersis
supplicationibus, debet pro vnaquaque obtineri species
commissio, & de per se separata: argumento eorum, quod
dicuntur de pluribus capitulis connexis, vel separatis pro
docto. Moder. in ca. translato de cōsti. & per glōf. in l. eum
§. 1. ff. de minor. per Bart. in l. Aurelio. §. idem quæritur
de lib. leg. per Bald. in l. 2. C. de re iudi. & in l. amphiora
de appel. Nam clarum est, quòd aliqua cōceduntur ratio-
ne connexitatis, quæ aliàs non concederentur, vt not. Spe-
cul. in titu. de sent. excom. §. 2. vers. sed pone. Et facit textus
in l. eum actum, & quod ibi not. Bart. ff. de nego. gest. d. in
cap. quanto. de iudic. dixi in singul. meis super. l. quædam
ff. de acquir. re. domi. subreptis Patauij.

Ene connexitatis, quæ aliàs non concederentur, vt not. Spe-
cul. in titu. de sent. excom. §. 2. vers. sed pone. Et facit textus
in l. eum actum, & quod ibi not. Bart. ff. de nego. gest. d. in
cap. quanto. de iudic. dixi in singul. meis super. l. quædam
ff. de acquir. re. domi. subreptis Patauij.

Postremò, quo ad hæc signaturā super dicta materia
do vnum videlicet, quòd quando processus est nullus, et
eo, quia literæ nō sunt expeditæ ante terminum ad arri-
landū, vel ex alio defectu non datur cōmissio super valida-
tione processus, nisi cū ista clausula, scilicet, parte legitime
citata. Nā licet sanctur defectus processus, tamē defectus
citationis est insanabilis, etiam relictis expensis, & quibus

in totum fuit omiffa citatio. Secus quando non fuit debi- A
 to modo exequuta, quia nō fuit feruata forma. Nam talis
 nullitas cum claufula, dummodo ad notitiam citati perue-
 nerit, folet fanari. Et tunc fufficit, quōd probetur de tali ci-
 tatione notitiam habuiffe, vt probat tex. in clem. caufam.
 ad fi. de elect. Et tradit Rom. confil. 410. & Rota deci. 271.
 in nouis. Et inter modos probantes q̄ sic citatus habuit
 notitiam, eft vnus, videlicet, fi poftea miffit procuratorem
 ad illam caufam, vt ponit Egid. decifio. 59. & alia 539. prout
 in mea Compoftellana archidiaconatus contigit coram
 D. Paulo Capifucco per R. D. Io. Palum confirmata anno
 præterito M. D. XXXVIII. pro quibus videnda funt, quæ
 late fcribit Fely. in c. cum cōtingat. de refcrip. Iftis ergo ca-
 fibus fanatur defectus minus legitima citationis. Secus B
 quando in totū fuit omiffa, quia tūc talis defectus, vt dixi,
 infanabilis eft, vt probat tex. in clem. pastoralis. verfic. ex-
 terum. de re iudic. Eriā fi papa in commiffione apponeret
 claufulā, fupplētes defectus fi qui forfan interuenerūt. nā
 intelligitur illa claufula quo ad defectus iuris poftiui, pu-
 ta cōtra folēnitates requifitas à iure, fecus quo ad defe-
 ctus iuris naturalis, prout eft citatio, vt dicit Car. in d. cle.
 in 3. notabili. & Abb. in c. i. de transactio. referēdo Specul.
 in titu. de legato. §. nunc ostēdendū. verfi. 18. Et hoc quōd
 dictum eft, defectus iuris poftiui tolli per dictam claufu-
 lā, procedit de iure communi; tamē fecundū regulas Can-
 cellariæ nō fufficit fimplex claufula, fupplentes in genere,
 nifi defectus explicentur, vel fupplicatio fignata fuerit per C
 fiat, vt petitur, vt exprefse dicit vna regula Cācellariæ po-
 fita infra nu. 39. & hoc dicit Alex. poft alios per eum addu-
 ctos in conf. 195. incip. affumo. in 3. col. verfi. dicit tamē. &
 in 4. col. verfi. cōprobatur. in 2. vol. Ex cuius dictis arbitror
 cōfuetū fuisse illā regulā. Et talis exprefio defectuū adeo
 eft neceffaria, q̄ etiā fi difpēfatio cōceffa fuerit motu pro-
 prio, exprefio defectuū requiritur, vt probat Andr. Sicul.
 in c. ab excōmunicato. in 2. col. de refcrip. Tamē hoc di-
 ctū An. Sicul. iudicio meo videtur dubitabile, nifi illud in-
 telligam? procedere in defectib. perfonatū, qa in defectu
 folēnitatis actuū nō videretur verū, ex eo quia talis defe-
 ctus etiā in genere per claufulā motu proprio, & ex certa
 fcientia purgatur, vt probat Alexan. in confil. 79. colum. 5.

D versi. circa sextum, &c. lib. 1. & in confi. 3. in 2. col. vol. 6.

Et ista omnia de plano procedunt, quo ad defectus descendentes de iure positivo, ut dixi, excepto vno casu lato per Card. in d. versi. ceterum. qui voluit, qd per huiusmodi clausulam suppletas, non inducatur absolutio & excommunicatione, per cle. si summus. de sen. excom. quod dictum est notabile, ex eo, quia talis defectus videtur iuris positivi, iuxta not. in c. veritatis. de do. & cotu. & per Mod. in c. post cessionem. de proba. Tamen hoc ideo est, quia per illam clausulam non inducitur aliquid extrinsecum, neq; dispensatio, neq; habitatio personarum. arg. eam quae dicit Alex. in l. quidam consulebant. in 2. col. ff. de iudic. Nec minus, ut dixi, Papa per dictam clausulam

Eplet defectum naturalem, qualis est citatio: quae dicitur de iure naturali & diuino, ut probat Abb. in c. 1. de iur. pos. & prop. per bonas rationes, quas latius coprobatur Io. Rogerius de la Mota Mod. repetens in 4. notabile est, qd per Papam nec alium Principem citatio tolli vel pleri potest, ut traditur ibi prefati Mod. post Maria. in c. cita. & Fely. post Inn. & omnes in c. quae in ecclesiis constiti. Imo etiam in casu in quo dispensare posset, intelligitur velle supplere defectum, nisi exprimat, ut per Fely. in c. postulasti. in 17. col. versic. tertius casus. de iur. iudic.

Et quod dictum est de citatione, idem est in contra quem Papa non potest supplere: ut vult notab. Io. Abb. Pan. in c. per venerabilem. qui fil. sint legi. vbi dicitur

F Papa non potest inducere matrimonium supplendo sensum, cum ille sit de iure naturali. Et eodem modo signature Papae solet supplere defectum mandati. Nam si processus est nullus, vel sententia nulla, ex defectu mandati non potest talis infirmitas secundum stylum sanari, etiam resectis expensis, iuxta text. in c. in notitia. procu. & in l. licet. C. eod. tit. nec iste defectus iustificatur ex eo, quia reus malitiose tacuit, non opponendo in tempore exceptiones mandati, & sic dedit causam, ut laboribus & expensis fatigaretur, propter quod videtur eidem teneri ad expensas, iuxta c. exceptionem. de erro. Et quod notab. scribit Egid. conclusionem 226. in c. i. de iur. sa, &c. quia debet imputare sibi pars, quae ante omnia perquisiuit mandatum, nec excusatur si processit sine

dato propter culpam iudicis non requirentis in principio A
 litis de legitimatione personarum, prout facere teneba-
 tur, iuxta tex. in c. 1. de accus. & in l. si queramus. ff. de testa.
 & l. quidam referunt. versi. esse enim debet. ff. de iu. codic.
 & in l. si in diem. in princ. ff. de condi. & demonst. Nam, vt
 dicit gl. in l. vt liberis. C. de colla. in primis quærendum est
 de personis, quæ ante omnia sunt legitimandæ per iudi-
 cem, qui potest & debet ex officio compellere procura-
 torem exhibere mandatum, ne ipse iudex labore in va-
 num, vt dicit gl. not. in c. 1. versic. absentia. de elect. lib. 6. &
 ponit Roma. in consi. 60. in fi. Nam ista culpa iudicis non
 excusat partem, quæ hoc etiam inquirere debuit. nam qui-
 libet tenetur esse diligens in perscrutando & bene viden-
 do quæ sibi expediunt, prout faciunt Florentini, qui se-
 cundum Pet. de Anch. in consi. 305. præsumuntur diligen-
 tes. Nam, vt dicit Ioan. Boccacius, Non ha desere losco,
 chihã da fa con toscò. Et ideo talis negligentia sibi im-
 putari debet: dicta ergo nullitas est insanabilis propter
 defectum consensus qui exigitur in mandato procurato-
 ris. Hinc est, quod mandatum per mille annos non præ-
 sumitur, vt dicit Bal. in l. 1. C. de re. ali. non alie. & in l. 2. C.
 si ex fal. instru. & hoc propter defectum consensus.

Sed ista omnia limitantur non procedere, quando in
 actu antiquo mandatum enuntiatur: nam tali casu man-
 datum præsumitur interuenisse, vt tenuit idem Bald. sibi
 contrarius in quodam suo consil. quod refert, & sequitur
 Curtius in consi. 67. Et ita secundum ista consilia iudicauit C
 Rota per tres instantias in causâ Tridentina consinium
 coram R. P. D. Iacobo Simoneta, de anno M. D. XVI. vt la-
 tissimè refert dominus Guli. Cassiod. in quadam decisio-
 ne sua incip. lata erat sententia. quo in loco innumerabi-
 les rationes ponit, propter quas motus fuit tunc Rota ad
 tenendum istam limitationem ad dictum Bal. in d. l. 2. quod
 etiam limitat Fely. in c. sicut. in 17. col. de re iudica. Et isto
 casu defectus mandati est sanabilis.

Et quod dictum est de defectibus citationis & mandati,
 quæ regulariter in hac signatura iustitiæ non sanantur, idè
 est in defectu iurisdictionis & competentia, quæ nec etiã
 sanantur: quia vbi non est iurisdictionis processus, & inde se-
 quuntur sunt nulla, non solum ex defectu consensus, sed etiã

D propter defectum solennitatis, quæ non potuit coram
no iudice interuenire, vt dicit Abb. & alij in c. significat
in penult. col. de fo. compe. Et iste defectus iurisdictionis
est tam infectus & scabiosus, q̄ rescriptum sanans omnia
& quascunq; nullitates, non comprehendit sub illa gene-
ralitate verborum defectu iurisdictionis, vt tradit Doc.
post glos. si. in cle. i. de sequestr. pos. & fruct. Nam iuris-
dictio est lapis angularis iudicij, de qua in primis & ante
omnia constare debet, vt in c. cum in iure. de offi. deleg.
Hinc euenit, quod licet contra tres sententias conformes
non possit opponi aliqua exceptio, donec sententia hinc
rint executæ. cle. i. de re iudi. non tamen excluditur excep-
tio nullitatis ex defectu iurisdictionis, secundum Doc.

E ibi. & hoc videtur sequi Cald. in consi. 8. titu. de re iudi.
tenet expressè Pet. de Anch. in consi. 68. excellens domi-
ni. in 3. col. & illam glos. d. cle. vnica sequitur Soci. consi.
274. col. pen. cum pluribus concord. vt scribit Decius
consi. 38. circa primum. col. 5. facit quod in simili dicitur
in l. i. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clam.

Isti igitur tres effectus enumerati, videlicet, iurisdictio-
nis, citationis vel mandati, sunt veluti tres illæ infirmita-
tes insanabiles, veluti podagra, rabies, & lepra, iuxta
Ouidij 2. de Ponto,

Soluere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Alia tamen nullitates per signaturam facile sanantur.
F iuncta illa clausula, Relectis expensis, vt exemplum ponit
dominus Gulielmus in collectaneis decisionum, de
incipien. firma est propositio.

Et eodẽ modo reparantur per istam signaturam iura po-
tium, quæ fuerunt à principio litis inualida, si lite pendente
superueniat bonum ius. Nam tali casu facile obtinetur citatio
sio, q̄ auditor attento bono iure oratoris procedat
hoc nouo iure, vt exemplificat Gemi. in consi. 79. & Re-
299. & Egid. consil. 35. quia talis commissio erit in
honestas, ex eo, quia secundum iuris dispositionem post
lite pendente acquirere mihi ius bonum, etiam post
sionem causa, vt dicunt prædicti Doct. & notabiliter
idem Egid. in decis. 662. & decis. 102. declarando, vt
eum, qui ponit practicam citandi ad dicendum contra

iura nouiter producta. & idem dicit Abb. in c. si. vt li. pend. A
cum concor. vt scribit Deci. in c. r. in 2. col. de confir. vtil.

Sed aduertendum est, q̄ ista quæ dicit Egid. & prædicti
Doct. de plano procedunt in beneficialibus, secus tamen
in profanis, quia in illis ius de nouo emergens post con-
clusionem in causa censetur obuenire post sententiam: &
ideo requiret nouū iudiciū, & nouam telam, vt dicit Bart.
in l. si mater. §. eandem. in ff. de excep. rei iudi. cū cōcor.
vt tradit Alex. in consi. 36. inci. vertitur lis. in 2. col. & consi.
150. col. si. lib. 5. & ideo prima terminorum obseruatio hoc
casu nō sufficeret, vt dicebat Egid. quia in profanis requi-
ritur, q̄ ius illud obuenit ante conclusionē in causa, vt
tradit idē Alex. in consi. 177. viso themate. col. si. lib. 5. De-
clarando tamen, vt notab. scribit Paul. de Cast. in l. si ne- B
cessarias. §. si. ff. de pign. actio. & aliquid per eundem in l.
eum vir. ff. de vsucap. Et isto casu putarem in euentum in
quem Papa per commissionem suam mandaret auditori,
q̄ ex eisdem actis procederet, attento bono iure post cō-
clusionem acquisito, quod lēderet aduersarium, & vti pos-
set exceptione regula de non tollendo ius quæsitum, vt
Roma. dicit in consi. 176. col. pe. sicut iudex qui admitteret
articulos post terminū, diceretur me grauare, vt in decis.
27. in nouis. de quo in dicta regula mētionem feci: saltem
hoc negari non posset, qui nouum ius acquisiuit, debere-
tur alteri cōdemnari in expensis, qui frustratorie vsque ad
conclusionem fecit illum litigare super malo iure. nam si C
a principio bonum ius produceret, fortē pars nō contē-
deret, sed liti cederet, nec laboribus & impensis frustra
grauaretur. Ex quo igitur temerē fecit illum litigare, iustā
litigandi causam habuit, & ideo videtur eidē condemnan-
dum in expensis: argu. l. eum quem temerē. ff. de iudic.

Hoc tamen limitat notab. secundū distinc. Bar. in l. non
potest. ff. de iudi. vt ibi per eū. Secundō limita hoc proce-
dere, quādo ille idē qui incepit, & mouit litem sine aliquo
iure, & acquisiuit nouum ius post conclusionē causæ, esset
qui sententiā in fauorē canonizatoriā noui iuris reporta-
ret: secus verō si alius in locū eius per eius obitū subroga-
tus illā obtineret, quia tali casu cessat ratio d. l. eū quē te-
merē. q̄ hoc casu cōdēnatus nō potest de isto subrogato
cōqueri, q̄ eum temerē & frustratorie fecerit litigare vsq̄

Dad causæ conclusionem, & ideo pœnam quam merebat primus litigans, nō debet iste subrogatus incurere, qui non videtur subrogatus quo ad pœnam quæ accidentiter prouenit, ad ius, vt probatur in litem veniunt. §. cum prædiximus. ff. de peri. hær. facit. l. i. ff. de in lit. iur. præsertim, quia in beneficialibus creatur nouum ius per subrogationem Papæ, & non transfunditur illud idem quod habebat defunctus, vt tradit Io. And. in c. si tibi absentis præben. lib. 6. & in c. 1. & 2. vt lit. penden. eodem libro.

Et secundum hoc esset dicendum, quod subrogatus per cōmissionem ad prosecutionem executorialium teneretur de nouo petere sibi decerni executoriales, licet fuissent decreta pro defuncto, & etiā deberet eas de nouo intimare cōdemnato, licet defunctus eas iam intimasset: quia si illud est accidentale, in subrogatum non transfunditur, præsertim quia si in eo creatur ius de nouo, debet intelligi cum qualitatibus suis vt nihil habeat ex antiquo. Tamen in istis duobus casibus cōtrarium tenuit in vna Aurien. monasterij de Ollera coram R. D. Paulo Prolomæo, pro reuerendissimo Card. Farnesio cecancellario. Nam in dicta causa voluit Rota post præsentatas informationes aduocatorum & propositiones casus executoriales iam decreta in personam defuncti, non deberent de nouo decerni propter subrogatum, etiā si fuissent decreta vigore sententiæ latae per contra dicta, quæ fuisset appellatum à die notitiæ, quæ appellatio fuisset

F deferta, adeo quod Domini voluerūt, quod iudex primus exequi posset executoriales prius decretas. Pro qua defensione vltra alia, fuerunt alleg. ea quæ Bar. & las. tradunt in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & Fely. in c. parte. el. 2. in antepenult. col. de rescript. Et ita Rota conclusit, quo ad istud primum caput, die 17. Martij 1548.

Tamen circa hoc est aduertendū, quod ista procederent nisi post appellatiōem & restitutiōem lata fuissent vtriusque sententiæ cōfirmatoriæ primæ sententiæ, quæ fuissent in rem iudicatam, quia isto casu decernerentur de nouo executoriales, nec signatura cōcederet cōmissionem, quæ sit locus primis executorialibus decretis vigore primæ sententiæ. Ita dicit D. Guliel. Calsiod. conclusum fuisset signatura iustitiæ ipso præfente. Ratio fuit, quia per restitutiōem

tionem euacuata fuerunt primæ executoriales, & impedi- A
ta executio. c. fuscitata. cum g'of. de rest. in integ. cum vulg.
ergo requiritur, quod de nouo decernatur vigore vltima-
rum sententiarum, quia actio nõ nascitur ex prima senten-
tia, sed ex secúdis, vt not. Bar. post glo. in l. eos, in ver. iniui-
stam. C. de appella. cum aliis cõcor. vt scribit domi. Guliel.
in quadam decisione incip. habueram sententiam &c.

In secundo vero capite, videlicet, quando iam prius fue-
rat, per defunctum facta intimatio executorialiũ condem-
nato, nõquid subrogatus ad prosecutionem executoria-
lium debeat iterum de nouo eas principali condemnato
intimare, fuerunt variæ inter dominos opin. Nam quidam
dicebant requiri intimationem de nouo, ex eo, quia plura B
poterant per condemnatum contra subrogatum opponi,
quæ fortè non militabant contra defunctum, iuxta ea que
dicit Card. in cle. 1. de sequestra. pos. & fruct. adducebatur
ad hoc etiã decisio Rotæ. 320. licet in causis. in nouis. quæ
voluit nouam gratiam intimandam reo etiã contumaci
propter prædictam rationem, quia fortè poterit eam de
subreptione impugnare, præsertim, quia hic agitur de pri-
uando à beneficio, & de incurrendis censuris, quo casu
quando de priuatione agitur, gratia noua intimari debet
de nouo, vt dicit decisio Rotæ 750. in antiquis. Et ideo do-
mini in vna Cremonen. pensionis Prioratus dixerunt ne-
cessariam fuisse intimationem, nõ obstante notitia rei va- C
ga quando agebatur de incurrendis censuris, & priuatione
beneficij vigore bullæ expeditæ, quo casu certa & indubi-
rata notitia, & citatio personalis requiritur, iuxta not. per
Fely. in c. quoniã. §. porro. col. antepen. vt lit. non contest.
& in c. cum contingat. col. pen. de rescript. & tenet Ro. in
consil. 481. incip. in casu præmisso, in 2. dubio. & ita iudica-
uit Rota in dicta causa Cremonen. coram domino Chri-
stophoro Panigarola die. 10. Decembris. M. D. XXXIX. sic vi-
debat hic dicendum.

Tamẽ istis nõ obstan. Rota in dicto casu determinauit,
non requiri intimationem executorialium iterum fieri reo
condemnato, ex quo iam fuerant prius intimatæ, sed suffi-
cere eas intimari eius procuratori apprehẽso in curia. Ita
conclufit & iudicauit Rota in eadem causa Aurien. coram
eodem domi. Io. Paulo. 23. Ianuarij eo. anno. M. D. XXXVIII.

DVoluerunt tamen domini quòd procurator, cui secundò loco intimari debebant executoriales, posset petere dilaciones ad partes ad consulendum dominum.

Non obstant modo decisiones superius in contrarium alleg. videlicet, decis. 750. in antiq. quia illa decisio procedit in principali gratia priuationis, secus in accessoria: unde si reus fuisset citatus in negotio principali, & pendente lite obtenta esset gratia si neutri, continens priuationem, sufficeret illam intimare procuratori domino litis in eam appreheso. Ita tenuit Rota in vna Còuersana Archiepiscopi teratus coram me mense Februario. M. D. XXXIII. & limitarunt dictam decisionem. 750. Nec obstat dictum Còuersana. in d. clemen. 1. & decisio. 320. quia illa procedunt

Egratiis obtentis lite pendente ante sententiam, secus in negotio executiuo, quia ne per friuolas exceptiones factas requirentes altiore indaginem executio impediatur. facta prima intimatione, nõ requiritur alia: & ratio est, quia illa exceptio subreptionis vel inhabilitatis quæ opponi poterat in causa illius decisionis 320. extinguuntur per transitum in rem iudicatam, vt dicit Abb. post Innocentium cap. constitutus. versic. extra glos. de rescrip. facit l. si in l. C. de ordin. cog. Nec minus obstat decisio. no uisima facta in d. causa Cremonen. quia ibi prius non fuerat facta intimatio, prout hic, quo casu intimatio principalis requiritur, sed hic sufficit, quòd secunda fiat procuratori.

Est tamen ulterius aduertendum circa prædictam regulam 29. quæ requirit expeditionem bullarum præambularum iurisdictioni, quia illa regula procedit in literis superius ius actoris principaliter fundatur: secus vero esse non potest iure opitulatio ad ius principale, vt sunt gratiæ, petitiones de valere, nouæ provisiones, & alia huiusmodi, quæ tales gratiæ non petuntur canonizari, nec illarum expeditione aliquid adiudicari, non requirunt literarum expeditionem, & in talibus regula non procederet. Imò si super illo iure, quod petitur canonizari, essent expeditæ cum mille defectibus, satisfactum videtur regulae, superius in quæstionibus dixi. Nec obstat, quòd in commissione inest tacita conditio, quæ aliquando etiam in signatura moderna exprimitur, videlicet, quòd ita de iurisdictione detur, quatenus literæ prius fuerint expeditæ.

quæ conditio in forma specifica impleri deberet, iuxta. l. A
Marius. & l. qui hæredi. ff. de conditio. & demonstra. quia
respondetur, leges illas procedere in conditionibus dan-
di, secus in conditionibus faciendi, vt hic, quia possunt
tunc conditiones in forma æquipollenti impleri, vt patet
in l. in conditionibus. §. si patronus. eod. titu. & limitat la-
tius illas. ll. Moder. Galiula in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb.
oblig. notabiliter Decius in rubrica de probat. in antepe-
nultima colum.

Cõfirmatur ista opinio ex his quæ quotidie in signatu-
ra iustitiæ in simili casu practicantur, videlicet, quãdo cau-
sa pensionis committitur cum clausula absque retardatio-
ne solutionis pensionis. Nam illa clausula concedit etiam
auditori iurisdictionem sub conditione, quia illa verba, si-
ne retardatione, sunt ablatiui absoluti, quæ resoluuntur in
conditione. vulg. l. à testatore. ff. de conditio. & demonst.
Adeo quòd iudex non posset procedere, nisi prius soluta
pensione. Et tamen illa conditio recipit limitationem, &
declarationem ex interpretatione signature, & Rotæ simi-
lem casui præcedenti, videlicet, nisi ex productione bullæ
relegationis ipsius pensionis resultaret exceptio, per quã
iuste denegari posset solutio, quia tali casu non diceretur
retardari, & iudex siue auditor procedere poterit, etiã nõ
facta solutione, per ea quæ dicit Bart. in l. j. §. & parui. ff.
quod vi aut clam. Et est aduertendum, quòd isto casu signa-
tura dat commissiõnem cõstito de bono iure, vt iudicauit
Rota annis præteritis in vna Toletana præstimoniorũ co-
ram me pro domino Petro Pacheco coram Io. de la Raya.
quæ sententia postea confirmata fuit per R. P. D. Marcellum.
Et ille casus fuit magis difficilis, quàm iste de quo agi-
tur, ex eo, quia ibi D. Petrus fuerat iam prius condemna-
tus per auditorem cameræ ad soluendam pensionem, & ni-
hilominus data fuit illi commissio, quòd cõstito ex eis-
dem actis de bono iure, & non iure aduersarij, ego proce-
derem sine illa clausula absque retardatione.

Et per prædictam doctrinam Barto. in d. §. & parui. fuit
etiam in signatura de cõsis alius notabilis casus in propo-
sito, vt refert Domi. Ant. de Burgos Hispanus in quibusdã
notis signature, videlicet, quidam Titius habebat facultate-
m transferendi pensionem, quam faciebat sibi Gaius be-

Deneficiatus ex forma bullæ, cum hac tamen conditione, quòd quando Titius pensionem in alium transferre vellet, deberet prius infra tres menses intimare sibi transitionem fiendam: aliàs translatio esset nulla. Accidit, quòd Titius non facta aliter intimatione Gaius transfudit pensionem in Martinum, Martinus adueniente termino solutionis petiit pensionem sibi translaram à Gaius debitore, contra quem recusantem soluere commisit causam cum illius clausula sine retardatione. Gaius negat se teneri ad pensionem, ex eo, quia sibi infra tres menses non fuerunt intimata bullæ translationis, vt cauebatur in bulla. Martinus replicabat Gaium non esse audiendum ante solutionem propter illam clausulam commissionis, sine retardatione.

Et tione solutionis pensionis: fuit conclusum in signaturâ Gaium audiendum, & esse dandam illi commissionem directam eidem auditori, quòd confitit de exceptionibus Gaii resultante ex inspectione literarum, nõ teneretur interim soluere, verum, quia super hoc multum contentiosum, fuit de consensu partium sic modificata commissio cum hac clausula, videlicet, data tamen cautione in solidum depositi de pensione soluenda in euentum succumbentis, & sine ista clausula commissio fuisset concessa, si pariter cautionem non obtulisset.

Et est aduertendũ, quòd licet inferiores à papa possint super beneficiis pensiones imponere in casibus notatis per Paulum Romanum in tractatu Pensionis. quæst. 1. in materia quæ fi. à prælat. & in c. nisi. vbi Abb. in fi. de præbend. item in illis pensionibus de stylo signaturæ non solent commissionibus apponi dicta clausula, sine retardatione, secus est in pensionibus impositis per papam. Ratio dicitur, quia inferiores à papa nõ possunt, nisi certis casibus, & causa expressa imponere pensiones, quæ nõ transeunt ad successores, vt not. Ioan. Baptista de S. Senen. tract. penult. quæst. 4. & doct. in c. extirpandæ. §. fi. de præbend. Et quia dubitari potest, an pensio imposita fuerit iusta causa, & in casibus pmissis, propterea in talibus pensionibus impositis per inferiores à papa, nõ ponitur dicta clausula, quia non est honestum, quòd ilico sine aliqua discussione habeant executionem paratam. Sed in papa...

attinet dubitare de potestate, cū omnia possit. ideo pen- A
siones ab eo impositæ non possunt recipere dubium quin
valeant, ideo debent statim exequi, & propterea in eis ap-
ponitur dicta clausula, & ita fit differentia inrer superio-
rem & inferiores. Et quia etiam est honestum, quod pensio
assignata ex mandato papæ debeat magis efficaciter solui
& impleri, quàm imposita per inferiores. arg. c. si quando.
de recrip. Præterea est aduertendum circa dictam clausu-
lam sine retardatione, quod quādo prædecessor meus diu
non soluit pensionem, datur commissio super inualiditate
pensionis sine dicta clausula sine retardatione. Ratio est,
quia est præsumptio, quod pensio fuerit extincta, cum nō
sit verisimile, quod tanto tempore neglexerit eam petere.
arg. cap. super hoc, de renun. Et ideo præsumitur eam ha- B
bere pro de relicto, iuxt. not. per Abb. in ca. corrigi. de do-
lo & contum. Et ista præsumptio est fauorabilis ecclesiæ,
quæ sic liberatur à seruitute, & benignior reputatur in du-
bio illa interpretatio quæ pro libertate facit. cap. pen. de re
ind. Hinc est, quod licet impositio pensionis requirat au-
toritatem papæ, & partium obligationem, quia grauatur
beneficium seruitute, vt in cap. prohibemus. de censib. cas-
satio tamen, siue liberatio pensionis fieri potest sine auto-
ritate papæ, sola simplici cedula, vt dicit Alexand. in cap.
Agarofa. 63. distin. cuius dictum approbatur à Rota.
Est & alius casus in quo non apponitur dicta clausula,
videlicet, quando successor committit causam nullitatis C
pensionis impositæ suo prædecessori per arbitros à colli-
gantibus electos. pro quo facit dictum Rom. consil. 369.
in 4. dubio. in 2. colum.
Est & alius casus in quo dicta clausula sine retardatione
poni non debet, videlicet, quādo vnus imposuit pensio-
nem centum ducatorum super pluribus beneficiis suis. Nā
si postea ille moriatur, & beneficia diuidantur in plures, &
pensionarius velit quemlibet possessorem beneficij insoli-
dum ad soluendum pensio-
nem conuenire, sub prætextu, quia
pensio habet executionem paratam, & obligatos omnes,
sicut obligatio in forma camere, nihilominus non dabitur
ei commissio sine retardatione. Ratio est, quia possessores
beneficiorum non tenentur ad totam pensio-
nem insolidum, sed pro rata. Vt concludit Rota die. 16. Martij. m. d. xxxiiii.

De coram Dom. Io. Clerici in vna decis. per dictum Abb. in
 cōstitutus. per illum text. de relig. domi. Et quousq; iudex
 cognoscat, quæ sit rata pensionis, & discutiatur valore
 omnium beneficiorum, pensio non potest dici liquida, nisi
 nō debet dari clausula sine retardatione. Et eodem modo
 quando Episcopus imponeret pensionem super beneficio
 iurispatr. laicorū sine patronorum cōsensu, quod videtur
 posse facere, dummodo nō transeat ad successores, vt notat
 gloss. in cap. ad hæc. de offic. vica. & licet Præpositus in cap.
 quando. versic. quid si rector. sentiat contrarium, tamē
 iudicio meo non debet cōcedi dicta clausula, quia potest
 bitari de potestate imponētis pensionem, per dicta Regia
 in tract. iurispatr. in verbo honorificū. in 3. quaest. & in
 E pensio non debet habere executionem paratam.

Et eodem modo est dicendum in casu in quo petetur
 pensio à beneficiato, qui fecit plures impensas in recupera-
 do beneficio, & eius possessionem, & vult quod pensio
 rarius contribuatur. Nam licet contribuere nō teneatur, nisi
 lominus quia hoc recipit probabile dubium propter
 sitatem argumentorum, quæ possent fieri de. l. 2. §. si
 seruatis. circa fi. & l. amissa. in li. & l. nauis. ff. ad l. R. h. d.
 iac. Et quia semper debet solui pensio donec de clausula
 nulla. cap. querelam. de elect. propter istas probabiles
 bitationes nō debet dari clausula sine retardatione. Et
 esset, quando ille in quem translata est pensio, in alio
 de facto transtulisset de consensu beneficiati, quia hoc
 F su clausula sine retardatione non debet dari.

Est tamen vnum aliud notandum, quod de stylo
 ræ in casibus, in quibus datur dicta clausula sine retar-
 tione, debitori ob non solutionem pensionis, non con-
 ditur beneficium. cap. Odoardus.

Tamen ad hoc est aduertendum, quod putarem ego
 lum istū procedere, quando debitor pensionis cōcedit
 eius impositioni personaliter. Nam tali casu ex quo
 consensu inest iuramentum, & obligatur in forma
 non esset honestum postquam habet beneficium, ad
 regressum se obligauit, ob nō solutionem, quod iuramentum
 ceptione dicti cap. Odoardus. vel alia simili, per ea
 cta sunt, quia potius debet dimittere & restituere
 ciū quod accepit. Nā nō est honestū, quod retineat

ficiū, & quòd non soluat: aliàs facile illi daretur occasio A
& anā peierandi. Nec isto casu si denegatur illi auxilium
dicto cap. Odoardus. fit illi iniuria, quia scienti & volenti
non fit fraus neq; iniuria. vulg. cap. scienti. de reg. iur. lib. 6.
Et quia iuramentum est personale, debet per ipsum iuran-
tem impleri in forma specifica. c. debitores. & cap. ad no-
stram de iureiur. Sicut etiam videmus, quòd beneficiū il-
lius cap. non datur, etiam condemnato per tres sententiās,
vt conclusit Rota in vna Senen. coram D. Christophoro
Panigarola. 10. Decembris 1529. per not. per Bald. in l. 1.
C. qui bon. ced. post. Aretin. & Ias. in §. si. instit. de action.
sed prædicta non miltant quando consensus per alium est
prælitus. Hinc est, quòd de stylo Rotæ & curiæ quando
quis cōsensit personaliter reservationi pēisionis sub solitis B
cēsuris & pœnis, illas cēsuras & pœnas incurrit, si in tēpo-
re non soluit, etiam sine aliqua alia literarum intimatione.
Secus est quando consensus per alium, quia tunc requiritur
intimatio, prout in vna Ladisladien. canonicatus, & præbē-
dæ iudicauit Domi. Guliel. Casiod. de mense April. 1521.
super quo latissimam decisionem ipse scripsit, quæ inci-
pit, dubitauit in vna, &c. quam non curro referre.

Est bene verum, quòd aduersus debitorem pēisionis per
predecessorem impositæ, possit procedi per viā commis-
sionis in vim monitorij per auditorem cameræ ad solutio-
nem pensionis absque alia intimatione literarum: tamen
non possit contra illum procedi ad pœnas, vel censuras,
nisi, vt præfertur, personaliter consentiret, de quo quidem C
stylo etiam meminit idem D. Guliel. in quadam alia deci-
sione signaturæ posita inter decisiones Rotæ, quæ incipit,
proposui etiam cōmissionem, &c. vbi quasdam super hoc
rationes assignat, quæ possunt ibi videri.

REGVLA DE SVBROGANDIS
COLLIGANTIBVS.

TEM, idem dominus noster litium succindere cu-
piens anfractus, & ne noui colligantibus aduer-
sarij denur, providere: voluit, statuit, & or-
dinavit, quòd quotiens deinceps aliquem super
quouis ecclesiastico beneficio colligantem in iure,
Y iij